

The Center for Research Libraries scans to provide digital delivery of its holdings. In some cases problems with the quality of the original document or microfilm reproduction may result in a lower quality scan, but it will be legible. In some cases pages may be damaged or missing. Files include OCR (machine searchable text) when the quality of the scan and the language or format of the text allows.

If preferred, you may request a loan by contacting Center for Research Libraries through your Interlibrary Loan Office.

Rights and usage

Materials digitized by the Center for Research Libraries are intended for the personal educational and research use of students, scholars, and other researchers of the CRL member community. Copyrighted images and texts are not to be reproduced, displayed, distributed, broadcast, or downloaded for other purposes without the expressed, written permission of the copyright owner.

© Center for Research Libraries
Scan Date: December 2, 2008
Identifier: s-m-000016-n1

358

دانشگاه تهران

26 JUL 1939

AMERICAN UNIVERSITY
Publication Department

۱۵ تشرین ثانی ۱۳۳۹

Senel

محراب

انقلابی ، اجتماعی ، فلسفی ، تاریخی ، ادبی مجموعه در
شیمیدیلک اون بش کونده نشر اولونور

مفردیات :

حدیث شریف	« مصاحبه »	یوسف ضیا
شرقیق و غربیق	« اجتماعی »	عبدالطوف هادی
مضمونلوق دوری	« فلسفی »	محمد امین
اسلامده نفوس وچوجوق	« طبی »	دوکتور قدری راشد
موصلاده سلجوق والیلری	« تاریخی »	مکریم خلیل
اسلام فیلسوفلری	« فلسفی »	یوسف ضیا
نیلوفر	« منظومه »	احمد قدسی
غزل	« منظومه »	صالحی ضیا

Evkafe İslamiye Matbaası

شهرزاده باشی : اوقاف اسلامیہ مطبعہ سی

۱۹۲۳ - ۱۳۳۹

۱۳۳۹ - ۱۳۳۷

حدیث شریف [۱]

لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يَكُونَ هَوَاهُ تَبَعًا لِمَا جِئْتُ بِهِ

ترجمه سی:

[میلانی بنم کتیرد کلمه اویمادجه هیچ بریکز ایمان ایتمش اولمازسکنز]

صمیمی مسلمان ، اسلامیتک اساسلرینی کندی آرزولری و میلانلری ایله متحدبولور . وجدانندن کن سسلرده پیغمبرک امرلرندن باشقه شیلر ، اراده سندن چیقان فعللرده پیغمبرک عمللرندن باشقه ایشلر بولماز . فکرده حتی ، عملده خیری آرار . اونده امور شریعت طبعی بر میلان حالنده یاشامقده ، دینک عقیده لری و معاملاتی درونی بروجدا ایله تجلی ایتمکده در . او ، شریعتده فانی و شریعت اونده متجلی اولور سلطه و خودکامیدن متفر ، وظیفه و دیگر کامی به منجذب یاشار . طبعی اولان اذواق شهوانیه و هوای نفسانیه سی

[۱] بوحدیث امام نووی نک اربیننده: ۴۱نجی حدیثدر حدیثک راویسی مشهور مصر والیسی مروین العاص اوغلی عبدالله در عبدالله پدرندن اون بریاش کوچکدر پدرندن اول اولمشدی حضرت پیغمبر عبداللهمی پدرینه تفضیل ایدردی وحقنده شو حدیثی سوبله مشدر «تم الیت عبدالله و ابو عبدالله و أم عبدالله» عبادله نامیله معروف اولان فضالی اصحابک اک بیوکی ایدی اصحابدن اک بیوق حدیث روایت ایدن ذات بودر ، ابو هریره ، بندن زیاده حدیث روایت ایدن عبدالله دن باشقه کیمسه یوقدر زیرا حدیثلری یزیوردی بن یازمیوردم ، دیور بوسیلله پیغمبرک صحیفه صادقه سی عنوانخی قازانمشدی ۷۰۰ حدیث روایت ایتمشدر قرق بشی بخاری مسلمده در صو کدرجه عابد وزاهد ایدی پدری کندیسینی اولند پردیکی زمان کیجه لری عبادت ایتمکدن زوجه سی کورمه ک وقتی اولماشش بو پدرینک نصیحتی کار ایتمه نیجه مسئله پیغمبره عکس ایتمش وشو حدیثک صدورینه سبب اولمشدر قال النبی أتقوم النهار قال نم و تقول اللیل قال نم ، لکنی افطر واصلی أنام و أمس النساء فن رغب عن سنتی فلیس منی »

پدری وفات ایدنجه به قدر پدرینک یاننده مصرده قالمشدی صوکرالری مختلف یرله سیاحت ایتمش و آخر عمرنده کوزلرینه عما عارض اولمشدی و ۶۷ سنه هجریه سنده ۹۲ یاشنده اولدینی حالده وفات ایتمشدر ،

جبدل اولور . او ، حَقِّكَ سَـ و دكَلَرِنِي سَـ و ر ، پيغمبرك سَـ و دكَلَرِنِي ايشلر و ايشلري كنديسندن جبرئلس ايله مشقت ايله دكل عشق و هوس ايله ، شوق و هوا ايله صادر اولور . ايشته بويه بر مؤمندر كه بو حديثك مقادينه صادق در .

* *

جوامع الكلم دن اولان بو حديث ، برچوق حقايق متضمندر : هوانك تابع و شرعك متبوع كوسترلمسي ، ايمانك ، شريعتي پر شوق و هييجان و صميمي بريملان ايله صارلمقده اولديغني افاده ايدر . بوندن ده يالكر اسلاميت حرنسك بزم ايچون مقيد اولاجني و اوني تاميله احاطه ايتمكلكمز لزومي آكلاشيلير .

عين زمانده حديث ، ايقياذ و تسليميتي مقيددر . اساسات دينيه تبعيت ، پيغمبره و اونك كتيردكارينه عرض تسليميت لازمدر بو صورتله دركه انسان شك و تردد فضايلدن اطمنان و حضور ساحه سنه يو كسلير . ديني عقيدده لرده فكريات ايله اشتغالدن زياده اونلري ميلان حالنده وجدانده ياشاملير . بو حالده دركه ايمان ، ايقان درجه سنه يو كسلير ، مؤمنلر بيزده قوت آرتار و تشبثلر بيزده عزم كوكلشير .

خلاصه حديثدن آكلاشيليروركه ايمان ، شريعتي وجد ايله تابع اولمقده و يالكر او حرنئي انكشاف ايتيرمكده و شكدن آزاده بريقان ياشامقده در . او ، فكرياتدن اول حسياته عائد ؛ نظر و تامل ايله ترين ايتمه دن وجدانده دوغوب بيوين برشيدر .

* *

شيمدي شو حديثك ، ائنه صادق و بو حقيقتلرله مجهز مؤمنلرك ايشاديني دورى دوشونيورم . نظرمد اسلاميت تاريخك او فياض دورى او آلتون صحيفه لرى پاريلدايور : اوننه صميمي نه صاف و اصيل بر دور ايدى ؛ يكي و دينج مؤمنلر پر هييجان دويغولرى ، صميمي عرفانلرى و بي پايان نشئه لره قبلرلنده عزم و خلوص ، وجدانلرلنده صدق و ايقان و روحلرلنده وجد و عشق ياشايورلردى .

قناعت و ايمانلرلنده كي لايته تزل رسوخ و عنانت شيمدي جانلي برشريد حالنده كوزمندن كچيور : حبشه هجرت ايتديلردى . بدرده احدثه ايمان و قناعتلرني قارده شه ، پدره قارشى قانلرى ايله مدافعه ايتديلردى [۱] اولوم تهديدينه ، همشه يرلرينك بويقوتازينه

[۱] ابن حجر الهيمى بو حديثي شرح ايدركن ابوبكر الصديق بدر كوندنه اوغلي عبدالرحمنه تعرض و ابو عبيده نك رسوالله اذا ايتديكندن دولابي پدرينه قيلينج چكديكني قيد ايديور (كتاب فتح المين مصر مطبعه مسليمنه ص ۲۵۰)

و بتون محرومیتله کوکس کردیلردی . بو حادته اگ انصافسز معارضلری اعترافه مجبور ایده جگ درجه ده علوی و شرفبخش دگیدر . ایچلرنده او قدر تهیدید و اجبار ایدیلنلر پارا ایله اطماع ایدلمک ایسته نلر بتون مواعیده و مساعی به رغماً اگ فقیر و کیمسه سزلر بیه قناعتلری برآن ایچون اولسون دگیشدیرمدیلر . هر دینک بدایتنده فوج فوج ارتداد مثاللری کورولدیکی حالده اسلامیتده ارتداد حادته سنک براییک شخصه انحصاری او دورده اسلامک تأثیری و ایقانک قوتی ایچون اگ بارز واک حیرتبخش بر دیلدر . بتون بونلره برابر حالت بدویتدن یکی صیریلان بوانسانلر بریداعجازک ارشادیه اسلامیته آرزمانده اگ شانلی موفقیتانی تأمین ایتدیلر غایه لرینی بیلدیلر امللری برلشدریدیلر األأله و یردیلر و ایلریله دیلر قیلر نده شبهه دن ، فککرلرنده مرض دن آزاده ایدیلر . قرآنک و حدیثک تبلیغاتی صورت مطلقه ده ایمان ایدلمشدی معناسی آکلادما دقلری متشابه آیتلری مناقشه ایتزلردی . علمده رسوخی اولانلر ده « آمان » دیککله کتفا ایدیوردی . سرخلفندن ، ماده و طبیعتدن بحث اولمازدی و نادراً اولسه بیه قرآن ایله جواب و یریلردی .

قضا و قدر ، اراده و جبر ، ذات و صفات بحثلری فیض قرآن ایله او یله حرزجان ایدلمش روحی ، نبوت ، معجزات خارقه لری مختلف طرزله و مشاهده لرایله او یله کوکشمش ایدی که بونلر حقنده تردد و مناقشه به لزوم قالیوردی . حضرت عایشه نك « قرآن کریمه مجادله ایدیلردن حذر ایدیکز جناب حقل اهل زینغ ایله مرادی بونلردر ، سوزینی اساس اتخاذا ایتشلردی . ابن عباس « متشابهله عمل اولونماز اوکا ایمان اولنور » دیمشدی . بونلر دورک مؤمنلری ، اساسه اینسورز کیمیتی بیلمیورز دیورلردی . اعمال ظاهره و باطنیه اعتنا ایدیور نظرده کتاب و سنتدن آریلیور . دائماً محبت ، صمیمیت و اخلاصی یاشیورلردی . خلاصه بونلر تمامیه حضرت پیغمبرک کتیردیکی شیلره شوق ایله تابع اولیورلر و میلانلری ایله او حقایق یاشیورلردی .

ایشته ایقان دورنده باشلا بوب اوچنجی و حتی دردنجی عصره قدر صافیتی بوزمادن یاشایان سعادت و سلامت یولی بوکون طریق قرآن و یا مذهب سلفیه نامیله آکلان بویولدر .

*
*

بو کونلرده بو دوری خاطر لاق بزم ایچون بک فائده لی و حتی لزومیلدر . انقلاب کچبرن ملنلر ، وطننده مهاجر اولمش انسانلره بکزرلر . یولنه استقامت و یرمک کبی آغیر

بر یوک آئنده در لر . مهاجرت عمومیہ اٹناسندہ غایہ سنی بیلن ویولنی آبی انتخاب ایدن ملتزلہ شاشقین بر ساحہ دوشانلرک عاقبتلرینی بیلپورز .
 معنوی ہجرت وانتقال دیمک اولان انقلاب ایسہ داها شعورلی حرکت ایتیمہ مزہ وروحمزک درینلکلرینی یوقلایارق داها اساسلی یوللردن کیتیمہ مزہ عرض احتیاج ایتیمکدہ در .
 کندی استعدادلریمزی ، سچیہ لریمزی ، فردی واجتماعی روحمزک استقامتی استخفاف ایدوبده اجنبی تأثیراتہ ، غریبللاشمق ہوسنہ غیر علمی بر صورتدہ قاپیلیرسہق یولنی شاشیران بر قافلہ وضعیتہ دوشرزہ بزم کیدہ جکمز یولی تعقیب ایتیمک ایچون ایسہ کندی تاریخیمزی ایچہ بیلیمہ مزہ ، وایشہ اورادن باشلامازن لازمدر . بر ملتک حیاتی واستقبالی مشاہدہ ایتیمک ایچون باشقہ بر ملتک مدنیتہ باقیلماز او ملتک حیاتی وماضیبی تدقیق ایدیلیر . شو حالده تعقیب ایدیلہ جک یول ایچون انکشافیمزی مبدآنہ ، شو یوقاریدہ قصہ جہ تصویر اولونان ایقان دورینہ باقیلیماز ایجاب ایدرہ بومبدآن حرکت ایدن یول الک حقیقی انکشافیمزی تأمین ایدر . آتیمق بونی ادراک ایتیمک کرکدر . شہہ یوق الک چوق محتاج اولدیغمزشی ، اصول ومہاجدر . قیمتدار اساسلریمزی اصول وآہنک دائرہ سندہ ادارہ ایتدیگمز زمانلردہ ہیچ بر مدنیتک واصل اولمادینی مرتبہ لرہ یوکسلمشدرک ومظہر انکشاف اولمق ایچون قانلی واوزون مجادلہ لرہ ، عصرلرہ محتاج اولمادق ایدی .

نجی امیہ آسیانک براوجندن آفریقانک ، اندلسک بر اوجتہ کیتیمک وجہالت وبدویت اوجاقلرینی نور عرفان ومدنیت ایلہ تنویر ایچون اوزون زمانہ محتاج اولمدیلردی سبک تکین اوغللری تأسیس حکومتدن صوکرآ بر ربع عصرده ہندہ ، چینہ آباق آتیشلردی . سلجوق اوغللری الہی سنہ ظرفندہ جہانگیر اولدیلر وهرطرفہ مدرسہ لر خستہ خانہ لر ، کتبخانہ لر ، رصدخانہ لر تأسیس ایتدیلر . عثمان غازینک تأسیس ایتدیگی بکلک بر عصر ظرفندہ آفاق صاردی واستانبولی مرکز علوم یادی .

حالبوکہ غریبیلر اسلام مدنیتک ارشادیلہ نائل اولدقلری انتباہ دورندن صوکرآ انکشاف ایدہ بیلیمک ایچون عصرلرہ اوغراشدیلر چونکہ اساسلری ترقی وانکشافہ مساعد دکلدی مدنیت اسلامیدن اقتباساندہ بولندقلری زمان اساساتی دکل ، فرعلری آتیشلردی اونلردہ خلق کولہ عد ایدیلردی . درہ بکلری ، شوالہ لری ایچ آغیریبی ؛ قرال ، کلیسا باش بلاسی ایدی . مساوات وحریت حسب ونسب ایلہ توفیق ایدیلہ مزدی کلیسا حق ، قرال حق ، واخل بتون بو آنکلر ہرشیئہ مانع ایدی . بوکون دہ اورویانک

اضطرابی، اختلالی، دماغوژی نظر به لری؟ قومونیزم و سوسیالیزم بو بوزو قلغنگ نتیجه سیدر.

شرق سیر تاریخچسندمه بونلری بولامازسکمز. چونکه اسلامده ذاتاً حسب نسب، سلاله حق، صنف تشکیلاتی موجود دکلدز. اونده حریت و مساوات اساسدر. اکابر، علما و زنیکنار ملته قارشی بر حق ادعاسیله دکل بالعکس وظیفه حسیله مر بو طدر. بزم نقصانمز اساسده دکل اساسی قاوراماقده و دینی تام معناسیله یاشاماقده در. شو حالده غریبلاشمه نك نه معناسی قالیور؟ زده حدیث شریفک کوستردیکی وجهله ایقان و ایقانه هم عنان اولان اصول و انتظام لازمدر ایقان یولنی، قرآن یولنی؛ عز مکار، متین و صمیمی اولمق یولنی طوتارسهق نه یولنی غیب ایدن بر غریب کی نه ده مالنی اداره ایده مهین بر تاجر کی کر بوئه افلاسه دوشمه زه. قرآن و ایقان یولنک بزه تأمین ایده جچی دیگر مهم بزفانده وارد: بو یول مذهب اختلافلری تمامیله اور تادن قالدیرر. اسلامده مختلف مذهبیره سبیت و یرن شیئی «تأویل» و «متشابهاتی تفسیر» در. تعبیر دیگرله فکریاتک وجدانیاته ترجیحیدر مختلف محیط جغرافیده یاشایان مسلمانلر وجدانلرنده عین اساسلری یاشادقلری حالده فکریات و نظریات نقطه نظرندن آریلدورلر. [۱] حدیث شریف بزه کوستردی که ایمانک مقبولیتی میلان حالده اولماسنده در. وقی الحقیقه عتلك رولی تبعیدر. او، حسابمزده تمرکز ایدن قناعتلری یالکمز ایضاح ایدر. بز تربیاتی بر طرف ایدوب انسانی آله آیرسهق بتون مذهب مجادلانک نه قدر تالی شیلر اولدیغنی پک کوزل آ کلارز قرآن یولی کرک جزت و کرک وفاق خصوصانلرنده سعادتیزی تأمین ایدر.

*
*

حدیثده پیغمبریمزک، «اوشیلر که بن اونلرله کلام، سوزینی شیویه اویغون اولمق ایچون و بنم کتیر دکلام» دییه ترجمه ایتدک بوندن مقصود شریعتدر این حر حدیث شریحنده بوجوق بیان ایدرکن زیرا دیور پیغمبر حق ایله و صدق مرسلین ایله کلشدر. حق، دین ایله تفسیر اولنورسه ایمان و اسلامی، اطاعت و استقامتی شامل و بتون اموری جامع اولور تقوی ایله تفسیر اولنورسه ینه بونلری متضمن اولور. مشارالیه سائر شارحلر کی حدیثده کی [۱] بوسوزمزله یکی علم کلام و دینی مناقشلر علیهنده اولدیغمز ظن اولناملیدر. بالعکس طریق قرآنی مدافعه و مختلف مذهبلی و فاقه ایصال ایچون فکریاتک فائده سی اولدیغنه قائلر. عمومی و حق اولان بردینه یاراشان ده بودر.

ایمانی ایمان کامل ایله تفسیر ایتشددر . هوا تمیزی ده شو صورتله ایضاح اید بیورز : هوا محبت و میلان معانسه در و نفسک خوشه کیدن شیلره میل ایدوب ده خوشه کیتمه بن شیلردن چکیسه سی دیمک اولان شهوات نفسیه دن عبارتدر بونکله برابر چوق دفعه نفسک سلامتی چکندیکی شیلرده فلاکتی ده خوشنه کیدن شیلرده در، دیور. ابن حجرک هوایی بو صورتله تعریف ایدی شی و اونک سلامتی ادراک ایده میوب آلدان دیغنی قید ایدی شی بو کونکی رو حیات تلقیسه نوافق ایتمکده در .

بو کونکی تلقی به کوره منشائی حرکات و انطباعاتدن آلان صور محسوسه نك ساحه احتمال که اوزون ویا قیصه بر مجاهده و تزکیه به لزوم کورولمده دن امر دینده رسوخ و اطمنانه، تحققه چقمه سنه سبب اولان قوته « شوق » دینور . شوقک زمان زمان دیکشن و بدنی اولان نوعنه « شهوت » دینلدیکی کبی معنوی اولان و الم ویریحی احتیاسلردن قاچوب لذت ویرن احتیاساتی آلد. ایتمک ایسته بن نوعنه ده « هوا » ویا « میلان » دینور . بو . فطری بر استعداددر . اکثریا سوق طبیعی به بکزه دیلیر. فقط سوق طبیعی قطعی دروغایه سندم آلدانماز هوا ایسه غایه به ایریشمک ایچون استکمال وسائل همتی عقله و اجراسنی ده اراده به بر اقیرو بو سببله آلدانیر میلانلرک اقسامی واردر حدیثده موضوع بحث اولان میلان ، عالی میلانلردندر .

سوک و عشق ایله باشلایان بو میلان هوای دینی نامیله اک یوکسک درجه سنه واریر . شارحدر حدیثی ایضاح ایدرکن اجتماعی و عالی میلانلری نظر دفته آلمقدن زیاده شخصی میلانلر اطرافنده دولاشمشلردر چونکه زمانلرنده تبعات بودرجه به واراماشدی لکن حدیث شریف اک یوکسک بر قدرتله بتون بوانجه لکلی احتوا ایتشددر .

اجتماعی :

شریحیلق و غربیحیلق

سوک زمانلرده شرعی و غربیحی دیه اورطیه قونان زمین مناقشه متزاید بر اتساعله دوام ایدوب کیدیور . فقط شرعی و غربیحی اولوق اطاسنده بولونانلر اراننده و عبولان مباحنه لردن شدی به قدر مستقر بر فکر استحصال ایده مدک . میدانده مثبت اوله رق ملتک

افرادى اراننده بلین و کوندن کونه درینلشمکده اولان مههم براختلافدن بشقه برشی کوردمیور، و بونک سببى ایکی طرفکده هنوز فکر ومدعالرینی تثبیت وتکثیف ایده رنک بسط وتمهید ایتامش اولملرنده بولیورز. واقعا بومناقشه لر هر کون روسیله ایله تمادى ایدوب طور بیور. وبوکیدیشله مسئله نك اساسنه تماس ایندلرکجه هیچ بر نتیجه یه وارمقسزین خیلی زمانلر اوزایوب کیده جکده بکزه بور. چونکه بومناقشله رى تلخیص ایده جک اولورایسه ک بوندن بز برادعا یه کوره غرب مدینتی ایولکلریله فنالقریله عیناً اقتباس ایله مملکت مزه نقل وتطبیق ایده لم نظریه سنک افراط ویا اعتدال کار شکل یه ملزم اولدیغی دیگر لرینک افاده لرینه نظراً شرق غرب مدینته احتیاجی یوقدر؛ اوراده کوردیکمز یالکمز ترقیات مادیه دن استفاده ایدلم فقط اولنرک متسخ اصول وطرز معیشتلرندن و اخلاق وعادتلرندن اوزاق قاله لم فکرینک رواجده بولدیغی استخراج ایدیورز. اولابواختصاص صاحبلى ایچنده غرب طرفدارى اولانلر بزه غرب مدینتک نه اولدیغی هنوز یضاح ایتدکلى کی شرق لهدارى اولانلرده ترقیات مادیه دن منصد لرینک نه اولدیغی موضع برشکله آکلاتمیلر. حالبوکه مسئله بنیه اجتماعینک اساساتیه علاقه دار اولدیغی ایچون کندیلرندن بونى بسیط برشکله ارجاع ایله روح مسئله یی وجب افاده لرله آچیق وموضح بر صورتده اکلاتمیلرینى و افراد ملتى تنویر الملربى ایستمک همزک حقیدر.

بو کون غربیه توجه نظر ایتدیکمزده اورده حقیقه کوز قماشدیره جق ترقیات مشاهده ایدیورز. وبوترقیانه بعضیلر مزک ذهانی کی یالکمز مادیا نه انحصار ایتمیور. مکمل بوللر، شمندوفرلر هر درلو اسباب استراحتی مؤمن بیک درلو اختراعات یاننده قوجه دارالفنونلر، کتبخانلر؛ لابوراتوارلرینه سینه لرجه قبانوب بشرى معروض قالدیغی آفلردن تخلیصه چاره ساز اوله جق برعلاج کشفنه اوغراشان داهیلر؛ بنی نوعنک اضطرابات وآلامنه یاردیم ایچوز وجوده گلش نیجه دیگر کام مؤسسه لر وسائر دوار. بتون بونلری «مادى» گله سنک احتوا ایتدیکی ضیق بر معنا ایچنه صیقیشدیر مق محق اولسه کرک. انسان بونلری کوردکجه، تقدیر وانجذابدن کنیدیغی القویه میور. دیگر طرفدن بوترقیات مادیه ومعنویه ایله باش باشه متوازی کیدن اوله سفاهت دوشکونلکلى اوله خودکاملقار اوقدر اخلاقسز لقلر کوزمه چارپیور که انسان تیکسینیور. وبوتدنیه قارشو نفرت واستکراه بسله بور. اوت آوروب؛ ویا تعبیر سهولیه غرب انسانک آلاجى وضعینک نقطه رؤیتنه کوره یکدیگرینه ضد وکلیاً متباین ایکی افق وساحه انکشاف ایتدیریور. فقط بزجه بونک نه برى ونه دیگرى غرب

مدینتک خاصه ممتازہ سی دکدر . نہ قدر
کیروہ طوغری ارجاع نظر ایسہک تاریخ
بشر ولو ابتدائی شکندہ اولسہ بزله
بونڈک ایزلرنی ارانہ ایدیور . مصرده بوللر
یوقیدی؟ اهراملر وجودہ کتورلمدی؟
یونانستانده آرسطو ، بقراط وسارہ کبی
اعظم یتشمدمی؟ رومابو کونکی قانونلرک
اساسلرنی قومدمی؟ صوک زمانلرده
شرقده مدرسه لر کتبخانہ لر عمارتخانہ لرمی
یا بلادی؟ طبعی چالیشامدی بوقسہ فنی
اهال ایدلن؟
بوکادار جلدلر دولوسی یازی یازمق
ممکن اولان شو برایی کلک بحشہ شویله جه
اشارت ایتمکی موجب کلال اولمق قورقوسیه
کافی کوردیکمز ایچون دیورز که : بزبو
جهتلر دن آوروپاده یکی برشی بوله میورز .
اولسہ اولسہ بو خصوصده کی سعیلری
کندیلرینه تقدم ایدن والدن اله کچهرک
گندیلرینه انتقال ایلیان مدینتی تکامل
ایتدیرمکن ویکی کشف و ایجادلرله
توسیع ایلش اولمق دن عبارت قالبور . شمدی
عجیبا غریبیلر؟ هیچ دکلسه برآزده

یکی طرز

نیلوفر

اوایه ایلک بهار چیچک سربرکن ،
هر بیل ، نازلن ، طاشان برکدر ،
توزکون نیلوفرک درینلرندن ،
برتیرک ، حزنی سسله ایگیلدر . .
نه ایچین بوکوزل موسمده (کشیش)
دالغیندر ؛ وصولر نهدن اورپر مش ؟
اوزمان ایرمق دن کلن ایکلہ یش ،
« قونمده صاریشین بر یار کیزلی » دیر .
ماضینک یادیله آرتوب حزنی ،
نہ زمان قابلارسه صویک بوزنی ،
نیلوفر ، برانسان اوزونتوسی ،
برچیچک حالنده صوبه مزج ایدر . .

۱۳۲۹

احمد قمری

کندیلرینک مالی اولان برتماعی متکامل شکلیله اقتطافدن شرخیلرک امتناع ایتدکارینی می
ظن ایدیورلر . بونلر شرقده دارالفنونلر یا پلسون بوللر وجوده کلسون قابریقہ لر لیمانلر
بنا ایدلسون . متفکتر ، عالمر یتشمه سونمی دیورلر؟ بونلرہ تعصب اسناد ایدہ جک اولسہ قدہ
بنه بونی قبول ایتمکه امکان یوقدر . چونکہ اصلاح و ترقی ایتدیرلمش اولسہ ده انسان
کندی مالنه خصم اوله ماز . تندیات و اخلاق سرلغه کلنجه بوراده ده شرخیلرہ توجیه کلام

ایتمک اضطرارنده ہم . اخلاقسزلق دینیلان
 خصوصات غربدن کلمسه ده مملکتده ایجاد
 واحداث ایدیلہ جکدر . و بوکا کتیرمیلم ،
 کلمسون کبی قوروسوزلرله قارشی قومیغه
 تشبث ایتمکله بیهوده یرہ اوغراشمش
 واولسه اولسه بوخالدن مشتکی اولاتلر
 عندندہ نفسمز ایچون ره قلام یابمش اولوروز .
 مادیاتده اولدینی کبی معنویاتده علل
 واسبابک حادثات ووقایع اوزرنده عامل
 بر قانون طیبی اولدینی اونوتیمہ لم . تہبہ
 ایدہ جکمز اسباب ووسائلہ نظراً اقطاع
 ثمرہ اولنور . معنوی ظن ایتمکمز احوک
 سائق اولنک بر حادثہ مادیہ واکثریابر حادثہ
 اقتصادیہ اولدینی خاطر دن چیقارلاماق
 لارمدر . اخلاقسزلقہ اکثریا - ایسٹر
 یوقسزلقندن ایسٹر وارلقندن اولسون -
 ایسٹسزلقده تصاف ایدیلور .

بودایہ قدر بز غربی وشرقی
 آراستده موجب اختلاف اولہ حق برجهت
 بولہ مدق . بناء علیہ غربک کندینہ خاص
 اولان صفت ممتازہ سنی بولوب اورطہ یہ

قوموق و بواساسک شرقہ نقلندہ فائدہ ویا مضرت اولوب اولمدینی آراشدیرمق لازم . بز آوروپادہ
 یکیدن وجود بولمش برجهت کوربیورزکہ - اودہ بو کونکی معناسیلہ قایتہ لیزم شکلیدر - بانقہ لرك
 تأسسیلہ وجود بولان بو اصول دیر کینسز قالدینی ایچون آلہ بیله دیکنه اتساع پیدا ایتدی
 وجمیت ایچندہ مزاحم و متاعب التندہ ایکلہ ن ایله هر درلو قیوددن آزادہ وهر نوع اشتغالانہ
 سیکانه بولنان ایکی صنفک تشککنہ سبب اولدی . ایشته آوروپا یعنی غرب مدینتہ خاص اولان

اسکی طرز

غزل

ای فضولی ، سنی آندمده او یاندم بو کیجه
 او اولا کوزلی کوزل عشقنه یاندم بو کیجه
 کورمدم بن کبی عالمده فلکدن دلشاد
 که جفا زهرینه بر کرده قائم بو کیجه
 بختمک تختی یاقوت ایله ترین ایتدم
 قانلی یاشلرله ، حقیقتده ، بو یاندم بو کیجه
 کوکل اقلیمی فتح ایله ن آفت ، آل چک
 بکا سحرک یتہ من ، حقہ دایاندم بو کیجه
 حلمیہ ویردیکک آلتون قلمک فخریله
 ای فضولی ، یورکدن سنی آندم بو کیجه
 ۳۳۹ ۱۵ تشرین اول .

علمی ضیا

نقطه ممتازه بود. چو قدن بری کندی عالمی و اجتماعاتیلیری با اصولدان تحصیل ایدہ جک عواقبک نتایج مضره سنی کشف ایتشلر و وقوعندن اول تأثیرات مخربہ سنک هیچ دکلہ تخفیفنه چاره تخریسنه قویولشلردی. مساعیلرینک نتیجہ سنه وارمدن حرب عمومی باطلادی و نہایتی تعجیل ایدہ رک عکسی تأثیرینی روسیہده بولشہ ویزم طرزندہ وجودہ کتوردی . بولشہ ویزمک نظر بہ لای احتیاجات حاضرہہی ہیچ چہدہ تاہین ایدہ مدیکہی و عملی اولمقدن پک اوزاق بولندیینی ایچون فاشیستلک ظهورہ کلدی. بولنکدہ نہ درجہ بہ قدر فائدہ منداولہ جنی جای ملاحظہدر . ایستہ آروپا بوکون کندی ایجادی اولان بریلینک التندہ قیورانوبہ طور یور . ونہ پاہ جغنی شایر مش ہر چارہ بہ باش اوریور . کندی مدققلری دہ ارتق اعترافہ باشلادیلر و غرب صوک سوزینی سویلدی دیورلر . بولنردن چوغنی غربدن امیدہی کسمش شرقدن چارہ نجات و فلاح ارایور . شمدی غربی اولہلم دیانلردن صور یوروزہ « قایتالیست » اصولنی بوکونکی شکلیلہ قبول ایدہلم می دیمک ایستہ یورلر . یوقسہ مقصدلری صرف یوقاریدہ بحث ایتدی کمز ترقیاتی اقتطاف ایدہلم و بولنلری کندمزہ خاص برطاقم اصول و اساسات دائرہ سندن مملکت مزہ تطبیق ایلہلم ادعا سندن می بولنیورلر . ایکنجی شقہ نظراً شرقی و غربی دہ بر تفرقہ یہ محل قالمیور . یوقا کر برنجی فکری ترویج اید یورلر ایسہ بوکون عربی کمین اضطر ابانہ حاضر لہلم . چونکہ ہر زمان عین فعل عین حادثات و نتایجی تولید ایتدیکنہ کورہ بزم دہ عین عاقبتہ معروض قالہ جغمزہ شہہ ایتیمہلم . شرقی اجتماعاتیلیر منزہ علمامزدن دہ بر استیضاحدہ بولنیورز ؛ سز آروپانک بوکونکی قایتالیست تأسیساتنک تأثیرات مضرہ سندن قوزقیور و بوعلتک جمعیت اجتماعیمزی صارصم سندن نحاشی ایلہ بولنکہ اوکنہ سد چکمک می ایستہ یورسکنز ؛ اولہ ایسہ ہیچ فوت ایدیلہ جک زمان یوق . چونکہ دوران زمان طور میوب یوریور . واکنہ واست کلہنی . کندی قورویا مازایسہ برلردہ یو اولایارق چارہ جازہ سور کلیوب کتوریور . محو اولماق ایچون دشمنہ قارشہ جہہ آلمق و عین سلاخلہ مقابلہ ایتک لازم . بناء علیہ ہان تشمید ساق ایدوب ہمتی بلزویہ و پرہ رک ایشہ قویولمی و بزہ یکی و احتیاجات زمانہیہ او یغون بر مسلک اقتصادی حاضرلمی . دین مبینمز زکاتی وضع ایتکلہ بزہ بو خصوصہ قلمزنی ارانہ ایتمش بولندیینی ایچون ایش پک قولایلمشش اولور . خصوصاً کی زمانلرینک احتیاجلرینہ تقابل ایدہ جک وقفہ اصولنی بتون تفرعاتیلہ تدوین ایدن سلفلردہ بولبدہ بزہ تعقیب ایدیلہ جک یولی کوسترمش بولنیورلر .

نتیجه کلام جمعیت بشریه بی دین احمدی اساساتی اوزرینه مؤسس و احتیاجات حاضره بی تطمین ایدن بر مسلک اقتصادیه جهازلندیر مدجه دنیانک اضطرابی بوحالده دوام ایدوب کیده جک و قایدتالیستلک ایله بونک عکس تأثیر لرینک افراط و تفریطی اراسنده بشریت اضطراباتدن قور تلیه جفدر . یوقسه بهوده و اوایلایه حاجت یوق . اخلاقسزلق دیدیکسکز شیرک یالکسز و عظ و نصیحت و قورو سوزله بورایه ده سرایتنه مانع اوله مازسکز . سرایتنه مانع اولسه کمزده هر حالده ایجمزدن تبتنه قارشی کله مازسکز .

عبدالمص هادی

فلسفی :

هضمسزلق دوری

هیچ اولمازسه بر عصر وارکه غربک علمی و فلسفی اثر لریله قارشی قارشی به بولونویوروز . اووقدنبری اجنبی لسانی بیان ، علمی و فلسفی کتابلری او قویان خیلی متبع تیشدی . بوکا رغماً غربیلیرک اکلادینی معناده اشتغال ایلدیکی علمی هضم ایش ، فلسفی مسائلی حقیقی ماهیتله کوره بیله جک قابلیت اکتساب ایش عالمرمز چوغالمادی . اسکیدن بزده «عالم» ساده جه بیلن معنانه ایدی . بر کیمسه بر چوق مسئله لری بیلیر و اونلرله اوغراشیرسه اوکا «عالم» دنبردی . حالاً دها علمی بو معناده اکلایانلر وار . حالبوکه عصریمزده انجق معین موضوعک تدقیقی اصولنه واقف اولان بوتدقیقی یاییلن کیمسه لره «عالم» دینه بیلیر . بزدهده تیشمه بن بودر . یوقسه شوراده ، بوراده هر هانکی موضوع حقدنه بر چوق معلوماتی اولانلره تصادف ایده بیلیرسکز . فقط بونلر سزه بر قاچ پریشان کتابدن یا خود بر لغت ویا آنسیقلوبه دیدن اوکره نه بیله جکسکز معلوماتی ویرر لر . بر اصول تحتنده ، بر هدف معینه دوغری ترتیب اولونمادینی ایچون بو معلوماتدن نه کندیلیری بر نتیجه چیقارایلیرلر ، نه سزه استفاده ایتدیره بیلیرلر .

غربک علمی اثر لریله تماس ایده لی خیلی زمان اولدینی حالده نه به بزده حقیقی معناسنده عالمر تیشمه میور ؟ بو سؤواله جواب آرامق چوق لازمدر ظن ایدرم . چونکه اوکزه دیکیلن مانعلری کشف ایدرسه ک ازاله سی چاره سنی ده آریایلیرز . بو موانعک بر قسمی

وارد که خارجیدر: مملکتک سکوندن ، اقتصادی رفاهدن محروم اولماسی ، علمه وتبعه مساعد محیط وجوده کله مہمی . . . کی . فقط بو اسباب خارجیہ یاننده اصل باطنی ، معنوی سیلر وار . بونلر غربک تلقی ایلدیکنی معناده علمی آکلامانہ عادتا بزنی محکوم ایدیور . بواسابی بولایلیمک ایچون غرب آتارینک کیملر واسطہ سیله وناصل مملکتمزده نقل ایلدیکنی دوشونمک لازمدر . علوم مثبتہ یه دائر اثرلر مملکتمزده طانیلمازدن اول بزدهده . برنوع «علم» موجوددی ، اونک برطرز تحصیل واری . غربک آتارینی مملکتہ نقل ایدنلر اواسکی طرز تحصیل ایله ذہنلری یوغورلمش اولانلردی . بونلر علوم مثبتہ نک بولدینی حقایق نقل ایلدیلر . فقط اوحقیقتلرک هانکی اصول ایله ، ناصیل برطریق ایله چیقدیغنی آراشدیرمادیلر ، عالملرک نه کی مبدألردن حرکت ایتدیکنی ، شرقده علم نامی ویریلن مدوناتک قبول ایتدیکنی طریق ومبدألردن ناصیل آیرلقلرینی تدقیق ایتدیلر غرب آتار علمیه سنی ده پارچه پارچه ظن ایتدیلر ، ایله او قودیلر . ماهیتہ ، صورت تکاملنه نفوذ ایتک یولنی بولامادیلر . بو حال طبیعی ایدی : ذہن اوزون مدت برنوع تحصیل اصوله آلیشدقدن صوکر اهان اونی ترک ایده مزدی . بویوزدن مثبت علملره یوکسکدن باقمق ، فلسفی جهتلرینی آراشدیرمق احتیاجی دویولمادی ، غرب علمنه وقوف عالملرک حیة اردینی نتیجہ لری بلله مک ظن ایلدی .

بوتاقینک هر طرفده ایزینی کوره بیلیرز . مثلاً ریاضیه دیگر علملردن دهافضله مملکتمزده چالیشمش ، اوکر نیلمشدر . بوکارغماً بزده ریاضیه عالمی یتیششددر دیه بیلیرمی بز ؟ واقعا بزدهده مثانات ، میخانیک ، هندسه تحلیلیه بیاتلر وار ، بونلر معادله حل ایدیورلر ، دستورلردن معنا چیقاریورلر . فقط ریاضیه نک تاریخی استعمال ایلدکاری مادینک قیمت فلسفیہ سی اوزرنده دوشونمشلرمیدر ؟ ریاضیه نک نه ایچون علوم سائرہ یه تطبیق ایلدیه بیلدیکنی آراشدیرمشلرمیدر ؟ غربک ریاضیه عالملرینی همانتمش سکسان سنه دئیری متمادیا وشوندنر مسئله لر اوزرنده مثلاً اوقلیدیس هندسه سنک قیمتی ، مکانک ، ابعاد ثلثہ نک ماهیتی ، ریاضی متعارف لرک منشای . . . الخ حقنده اثرلر یازمشلرمیدر ؟ [۱] بو بحثلره دائر تدریساتمزده بریر آریلمشی ؟ هیچ اولمازسه دارالفنونده ریاضیه نک بو فلسفی قسمنه برموقع ویرلمشیدر ؟ ہم تحقیقاتم بو سؤاللره منفی جواب ویره بیله جک ماهیتده در . حالبوکه بو یوکسک بحثلره

[۱] صالح زکی بک مزحومک همتلرینی استقتنا ایلک لازمدر . نه یازیقده اونک صرف بوغایه یه نادم اثرلی «هندسه قونفرانسلی کچی» یاریم قالمشدر .

حقیقلمادقچه ریاضیه قاوراناماز ، ماهیتی ، هدی اکلایشیلاماز . بونرله اشتغال ایتمین ، ایتمک احتیاجنی دویمیان ریاضیه علمی اولاماز . علوم طبیعه ایچونده عینی شیئی سویله بیلیرز . بو حال کوستریبورکه بزعلومک غرب اثرلرینک نتیجه لرینی اوکرده نسلکه اکتفا ایلدورز . بویله اولدینی ایچون «عالم» ی ده اونیجه لری بیلن ظن ایدیورز . حالبوکه برعلمک استناد ایلدیکی مبادینک منشأی حقنده برقناعت فلسفه صاحبی اولمادقچه ، تاریخی واصولی بیلنمدکجه اوعلمک «عالم» ی اولغه امکان یوقدر .

علمه بویله یوقاریدن باقامامه نك ایکنجی بویوک محذوری ده فرضیه ایله مثبت اولان حقیقتلری ، نتیجه ایله مسئله نی قاریشدریمنی ایجاب ایدیور . خوشمزه کیدن فکرلرک استناد ایلدیکی مبدألر واساسی اولان تجربهر اوزرنده دوشونمکه دوشوندریمکه لزوم کورمه یورز . بونلک بارز اثری اجتماعی وفلسفی علملرحقنده یابیلان تلقلیرده کوزه جاربار . مکتبلرمزده ، هیچ اولمازسه ، قرق سنه دنبری اقتصاد تدریس ایدیلیر . بو مدت آز بززمان دکلدردر . فقط یاقین زمانلره قدر اقتصاد نامی آلتنده یالکنز برمسلك اربانک افکاری اوکره تیلیر ، بالخاصه اومسلك استناد ایلدیکی مبدأحقنده هیچ دوشوندریلدیکی ایچون اوفکرلر «عقیده» کی ذهنلره یرلشدبرلمکه چالیشدریلیردی . مکتبلرمزده اقتصاد اوکره نلر (آمنت) کی دولت اقتصاد حیانه قاریشماملی ، حمایه محقق مضردر . . . الخ دستورلری بلله رلردی . حالبوکه بو مسلك استناد ایلدیکی مبدأ شودر : فردک منفعت اقتصادی سیله جمعیتک ، نهایت انسانیتک اقتصادی منافعی آراسنده آهنک موجوددر . سربستی مسلکی بو آهنکی اول امرده قبول ایتمدیکی ایچون حیات اقبصاده ده مشهور : *Laissez Faire laissez passer* دستورینی قبول ایدر . دیگر جهندن اقتصادی قانونلر آزارکن یالکنز منفعت اقتصادی سیله حرکت ایدن فردی ، فرد اقتصادی نی نظره آلیر . تاریخنک وراثتک اثرلرینی و تأثیرینی حائز اولان فرد حقیقی نی برطرفه بیراقیر . سربستی مسلكنک استناد ایلدیکی بومبدألرک قیمتی اوزرنده طلبه دوشوندریلمزسه بیراقیکنز اقتصادی ، اقتصادده سربستی مسلکی بیله لایقيله قاوراناماز . ونهایت برطاقم فرضیه لر عقیده ، مطلق حقیقت کی اوکره نیلیر ، برمسلك فرضیه سفی مطلق حقیقت عد ایدر ، تجربه ایله تأییده محتاج کورمزسه ک وقایعه باقبیلیر ، حادئاتک جریانسه اهمیت ویریمی بز ؟ الحاصل بویولده کیدیلنجه علمک ایستدیکی برقابلیت ذهنیه اکتساب ایلدیله بیلیرمی ؟ یکی اوکره نیلمکه باشلانیلان اجتماعاتده شیمدی عینی یولی تعقیب ایلدورز . هر هانکی بر اجتماعی مسلكده قبول

ایدیلن مبدأك قیمت حقیقه سی اوزرنده دوشوندرمه که لزوم کورمکسزین چیقاریلان نتیجه لری بر عقیده کبی تعمیم الٹک ایستیورز . واقعا بوتلقینات کنج ذهنلر ایچون جاذب کورونور . چونکه ذهن ، بالخاصه تربیه فلسفیه کورمه مش دماغلر «سی اقل» قانونه تابعدر . اوزون اوزادی به تجربه زمینی اوزرنده طولاشارق ، علمک مبادیسی حقتده دوشونورک نتیجه استحصالندن زیاده بولوان دستورلری بلاءمکه ممالیدر .

فقط ناضیل علمک هنوز تجربه ایله تأییده محتاج مسئله لری آزچوق قطعی حقیقتدن مثبت نتیجه لره فرضیه بی یکدیگرکردن آیرمسی لارم ایسه تلقینلرنده ده فرضیه بی فرضیه اولارق اکلانغه مجبوردر . تا که هرکس وقایع و تجربه نك اوفرضیه بی تأیید ایدوب ایتمدیکنه باقبایلین . ذهن حادثات قارشینسنده «کور» برحاله کله سین .

بوعتراضه قارشى بلکه دینه بیلیرکه توصیه ایتمدیکن بول برنع حسابانیک (Scepticism) در ، شبهه ایچنده قالمقدردر . حالبوکه عمل شبهه بی کورومز ، اعمال ایچون قطعی دستور قبول ایتمک واکا اینانغه مجبورز . خار ، نم توصیه ایتمدیکن بو طریق شبهه بولی دکل ، حقیقی علم بولیدر . علمک ، فلسفه نك برنجی وصفی حقیقت ایله فرضیه بی آیرمقدردر . عالم دائماء کندیسنک محصولی ده اولسه فرضیه بی فرضیه دینه باقار . چونکه بیلیرکه آنجق بو سایه ده تجربه لری طوبلایایلیر ، سی علمی بولنه کیره بیلیر . اوت بک اعلا بیلورم که اعمال قطعی دستور ایستر . سیاست یا باجغکز ، بر جمعیتی ، بر ماتی هر هانکی بر نقطه یه سوق الٹک ایستیه جکککز وقت فرضیه بیله اولسه تعقیب ایتمدیکن بولک وهدفک قطعی بر طریق اولدینه ایمان ایتمکز لازم . آنجق علم ایله عمل حیاتی آیرمق مجبوریتده یز . علمده اصوله توفیق شرطیله غایت جسورانه نظریه و فرضیه وضع ایده بیلیرسکز . واونی تأیید ایچون تجربه لر طوبلایایلیرسکز فقط هنوز علم بر موضوعه دائر مثبت حقایق وجوده کتیرمه مش و بوکا مستند بر صنعت (Art) حاصلی اونامش ایسه همان حیاته تطبیقه قالماملیدر .

تاریخه باقیکنز ، حقیقی عالم و فیلسوفلر علم و فلسفه ده نه قدر انقلابچی ایسه لر عملی حیاته ده او قدر احتیاطکار اولشلردر . ده قارت علم و فلسفه بی بوستون یکی اساسلره استناد ایتمدیکن ایستیوردی . بو خصوصده ماضی بیله طانیبوردی . « بدن اول فیلسوف وارمیدی ؟ بیلیمورم » دینه جک درجه ده ایلری به کیتدی . بوکا رغماً عملی حیاته نه قدر احتیاطکار ابدی . فلسفه نك بر نظریه اخلاقیه منجر اولماسنه انتظارا اعمالی حقتده

یکی فرضیه و ضدندن بیله چکیندی . فانت نه قدر حریت و دده موقراسی عاشقی ایدی ! . فقط عملی حیانه احتیاطکار اولمی الدن بیراقدادی . بونلرا کر مملکتلرنده فعلی بر سیاسی اداره اتسه لودی ینه و احتیاطی بیراقیه چقلردی . فرانسیز انقلاب کبیرینک هله اک قانلی صفحه سنده اداره حکومت ایدنلر رو-ونک فلسفه سی تأثیری آلتنده ایدیلر . فقط بالذات رو-و انقلاب زماننده یاشامش اولسه ایدی بو انقلابچیلرک حرکاتندن اک یوبوک مشککی کندی اولاجغه شبهه یوقدی . فعال سیاست تعقیب ایدنلرک عالمردن اولماسی البته نمی ایدیلر . فقط بو تمینک سببی عالمک وقایعه باقاسلمک قادر اولماسندن ، نتیجه لردن استفاده ایلیمه بیله جک ذکایه صاحب بولونماسندن متولددر . بر عقیده یه صاپلانوب قالان ، اطرافنده جریان ایدن وقایعدن کوزی یومان عالم اولامیه جنی کی بر جمعیتی ایلرله ته بیله جک فعال بر سیاست ده مشر بر صورنده اداره ایلیمه من .

بر چوق دفعه ماضیمزه عائد آثارک تدقیق ایدیلدیکندن ، اورته یه قونمادیغندن شکایت ایلر . بجه بونک سببده علم حقه ده کی بو یا کلیش تلقیدن ایلری کلور . بز علمک اصوله واقف اولمقدن زیاده نایجه اهمیت ویردی کمز واو نتیجه لری « عقیده » کی بیلدی کمز ایچون ماضیده کی اثرلرک حقیقی قیمتنی تقدیر ایده میوروز . اونلره هاتکی جهتدن اهمیت عطف ایلک لازم کله جکنی بیله میوروز . ظن ایدیوروز که ماضیمزه عائد اولان بو اثرلرک قیمنی منحصرأ فکرلرک بو کونکی تاقیه موافق اولوب اولماسیله اولچولیر . حالبوکه او فاعتلر بر زمان مؤر اولمشدر ، بو کونکی حیاتی ، تحسسانتری موجوده کتیرمشلردر . او ماضی یی او کره تک بو کونکی حالمزی آکلامق ایچون لازمدر . شرق ماضیدن مدور آثار فلسفه سنده ، بعضلرینه کوره اویله کیزلی خزینه لر وار که بز ی غرب اثرلردن استغنا ایتدیرم بیلیر . بعضی ذواته کوره ایسه شرق فلسفه سندن بو کون ایچون استفاده ایدیلیمه بیله جک هیچ بر شی یوقدر . بو ایکی مطالعه ده دوغری دکلددر . شرق فلسفه سی منحصرأ اسکی بر ماضینک دوشونوشی اولمق بو طرز تفکرک بو کونکی حیانه مؤثر اولان جهتلرینی بولمق ایچون مطالعه ایتلی بز . بو اثرلرک قیمنی یوتأثیرلرنده در . یوقسه بو کونکی حقایقه تطابق ایدوب ایتمه سنده دکلددر . آنجق او آثاره بویله قیمت ویرمک بو اساس دائره سنده وبالخاصه او اثرلری تدقیق ایلیمه بیلیمک ایچون بو کونکی علم اصوللارینی بیلیمک و فلسفی دوشونوشه ، فلسفی کوروشه صاحب اولمق لازمدر .

خلاصه بزده عالم یتیشمه مسنک علم نامی آئنده یا کلش تلقلیرک یا یلماسنک باطنی سایی بو کونکی علمی قاوارا یه بیه جک بر قابلیت ذهنیه اکتساب ایدمه مزده بولوبورم اونک ایچون علمی هضم ایدمه میورز دیورم .

بزی بو همسزلق دورندن قورتاراجق اک مهم عامل تربیه فلسفیه اولاجقدر . نه وقت علمله اشتغال ایدمه جکک بر تربیه فلسفیه اکتساب ایلکه لزوم کورورلر ، نه وقت اکتساب ایلدیکی علمک فلسفی جهتیرنه باقیله جک ملکه کی اکتساب ایلرلرسه او زمان عالم اولق استعدادینه صاحب اولورلر . بونک ایچوندرکه فلسفه تدریسانه اهمیت ویریورم چونکه فلسفه درسلی بر طاقم معلومات ویرمهکه قالماز ؛ ذهن ایچون بر تربیه واسطه سی اولور ، علملی قاوارا یاجق بر استعداد او یاندیرر ، مسئله لری نتیجه لردن مثبت اولانلری فرضیه لردن تفریق ایله جک قابلیت تولید ایدر ، ذهنی حدناتی کوره بیه جک اولنردن معنا چیقارایله جک قدرتلره صاحب قیلار .

محمد امین

طبی :

اسلامده نفوس وچو جق

اسلام نسلک تربیدنی آمردر . غایت سیاسی اولان بو امرده اقتصاد دخی مندمج . سیاست و اقتصاداً یوکسلن بر ملتکده رفاهه دوغری یول آله جنی طبیی در . عادتلا دینه بیایرکه اوزماز ویرلمش اولان بو امر بو کونکی تورکیانک وبلکه ده بوتون عالم اسلامک وضعیت حاضرده سی نظر دفته آله رق بو کونک امری وایجاباتی کی تلقی اولته بیلیر .

حقیقه هر طرفدن هجومه معروض قالان ، بوتون قویلرک اعدامه محکوم ایتدیکی اسلام ، عصرلردن بری باشی از یلک اوزره چالیشیلان و اعضاسی آز جوق باعلامش ، اسیر ایدلمش اولان اسلام ، بو کون او باغلرینی قویازمق اوزره او یانمغه و اولیه جکنی ، معدوم برحاله کلیه جکنی سکتته ارضه کوسترمه یه باشلادی . اوصورتله که عدمی حاضر لایانلر اونک حق حیاتی هر طرفده تصدیقه باشلادیلر . اسلامک کندیسنه مخصوص برمدیتی ، اولسنی بیلیمک یعنی ایجابنده حیاتی استحقاق ایدمه بیلیمک حصلتی و بر جوق نوله لریک استقلال طادیی طامش اولسنی ، اقدیجه یاشامسنی بیلیمسی کی خصه لری واردر .

ایشته بوخصلتلاز اسلامی یکیدن حسابہ قائمق مجبوریتنی دنیاہ اثبات ابتدی وایتمکده دره .
لکن اسلام خصلتلیله باشلادیفی ایشده موقفیت نہایہ یہ واصل اولوق ایچون دها بک چوق .
چالیشمغه مجبوردر .

چالیشمق قفا وقول عددیله مبسوطاً متناسب محصول ویریر . هر هانکی اویانیق
برملت ، برکنائہ خلق فضاه محصول سبی ویریرہ دنیاہ کی سسی دها کوزل ایشیدیلیر ؛
ایشته بونک ایچوندرکه تولید امر اولونمشدر . او حالده نسل درجه کفایده یتیشیورمی ؟
واسلام نفوسی زیادہ لشیورمی ؟ مسئلہ سنی دوشونملی .

علی العموم اسلام مملکتلرینک نفوسی استاتستیکلری جدی اوله رق معلوم اولمدیفندن .
هیئت عمومیہ سبی حقنہ بررأی ویرمک ، بر فکر اجمالی بیله بیان ایتمک قابل اولامایه جق .
یالکنز بزم مملکتتمز ، تورک مملکتی حقنہ فکر ویرہ بیله جک واونی ده مع التأسف کافی
معلومات احصایہ اوزرینہ دکل ، بر معناد آنا طولیدہ سیاحت ایدن متفکرینمک ایدینہ
بیلدکاری قناعتلر اوزرینہ بنا ایدہ رک دیہ جکم که ؛ خیر ، تور کفایده نفوس زیادہ لشیور ،
یالکس بلکہ برآز آزالور ؛ چونکه اسکیدن موجود کویلرک عددی شمعی آزالمشدر ،
یعنی برچوق کویلر عادتاً آریمش ، اورتہ دن قالمشدر . برچوق قالابلق کویلرده شمعی
تنہا ، انساننی بک آز کوی حالہ گلش بر طرزده در . دیگر طرفدن شهرلر بوکا مقابلہ
اوله رق انسانلرہ دولمامش بالکس اسکی نفوس عددینی آزچوق محافظہ ایتمکده در .

دیمک که نفوس زیادہ لشیور . حالبوکه طوبراق چوق بویوک ؛ بونی دولدورمق بک
لازم ، چونکه کرک آسایش ، کرک تحصیل کرک اقتصادی یوکسلیتمک ایچون بواراضینک
چالیشدیلمسی ، قوتلینک سسی دائماً یوکسک اوتدیکندن دولایی بوکتله نک سکون وصاح
ایچندہ کنیدینہ حرمت ایتدیرہ رک مسعود یاشایہ بیلمسی نفوس عددینک آرتہ سنہ مربوط
بولونویور . بناء علیہ بوعدم تزایدک سببی آرایوب چاره سنی بولوق متفکرلرک وظیفہ سیدرہ .
اوزون زمانلرک تبعلرینہ استناداً ایدیندیکم قناعتلری سولیک ایسترم ؛ زده چوجوق
عددی کافی دوغمقده ، لکن حقیله باقیله میهرق زیان اولمقده در . او صورتہ که چوجو جک
مزاری بشیکنک بک یقیندہ در دینہ مؤلفلر بونی بالحاصہ بزم مملکتتمز ایچون سولیش
اولسہ لر کرکدر دیہ بیلیرم . بونک ده سببی آراشیدیررسق دها الیم برنقطہ یہ کلیرزکه اوده
چوجنی بعضاً سور ، حتی فضله سور وسوکیمزلہ فناننی حاضرلارز . برچوقلریمزده بالکس
چوجولری کافی درجده سومہ سنی بیلمہ یز ؛ دها دوغروسی ایلیکمیزی تشکیل ایدن .

نخصلتلر بمزدن الك مهمی اولان دینمك بعض نقطه لرینی یا كلش تفسیر ایدرك بو عرض ایتدیكم خطایه دوشرز ؛ یعنی چوجغمز خسته اولدیغی و یا خود اولدیکی زمان بونلری اللهدن تلقی ایدرك صبور و متوكل بوفلاکته قاتلانیرز. حتی ده ایلری کیدرك خسته بر قوش کوندرک ، یرمك کوندرک کبی تسلیلر بیله بولورز . توکاک بر چوقلری ای اوله ییلر ؛ بونلرده نته کیم اولسی مجوری اولان شو واقعی شو نوکانه تسلی بولا یلمك بویوک بر سعادت اولاییلیر . لکن نسلك آراسندن عبارت بر نتیجه ویرن شو ذهنیتک ازله سی جمعیت ایچون ده بویوک بر سعادت تشکیل ایدمک طبیعیدر . اسباب وفات آراسنده والده سوتندن محرومیت برنجی درجه ده کورولور ایسه بزم مملکتده کی بونقطه یی اوقدر حائر اهمیت بولما یورم .

بزده فی الحقیقه انهلرک چوغی چوجقلرینه ، لرینی ویررلر . یعنی چوجق و فیاتنک لک بویوک عددینی تشکیل ایدن ، سزلك بزده نسبة آزر ؛ کندی طو تدیغ استانیستقلره استناداً سوبله بیلیم که بزده چوجقلرک یوزده بتمش بشی آنه سنک ، سنی هیچ اولما زسه آتی آیه قدر امرلر . و کریده ، قانلرک بشده بر قسمی ده سوت نته یه امیدر لرلر . یالکنز یوزده یکریمی چوجق اینک سوتی ایچنک و اونک قضالرینه معروض قالمق فلاکتده درلر . بوزقم اوروپالی عالمهلرک کیلره نسبتله پک پارلاقدر . لکن ...

بولکن اداتی بزاز نظر دقتی جلبه واسطه اولمق اوزره اوراده براقهرق یکی بر سطره کچدیکه سبب شهراماتنک استانبولده کی استانیستیکلریدر . بو استانیستیکلر دیورلر که : استانبولده قادین و ارکک و فیاتی هر یاشده و هر ملتده بریرینه مساویدر ، یعنی روم ، ارمی ، یهودی ، اجنبی آراسنده هر هانکی یاشده اولورسه اولسون قاچ قادین وفات ایدرسه او قدرده ارکک وفات ایدر . مسلمانلرده دخی بر یاشندن اون بش یاشنه و ۴۰۰ یاشندن ۸۰ یاشنه قدر هر شنده کی وفات قادین ، و ارککده مساوی ایسه ده اون یاشندن اتوز یاشنه قدر کی ساحده مسلمان قادینی مسلمان ارککندن ایی دفعه فضله وفات ویرر بوفرق غیر مسلملرده بوقدر .

یعنی اون بش یاشندن اتوز یاشنه قدر اولان زمان ایسه کئچ قیزک اولنوب چوجق دوغور دینی و چوجغه مه ویزدیکی اک فعال زمانیدر . لکن ایشته اوقالیته مسلمان قادینک وجودی محمل ایدممه یور ، و کئنده موجود اولان وریمی نماندیر بوزر . موجود اولان دیورم ، حقیقه ورمظن ایتدیکمزدن پک فضله اوله رق وجودلری استیلا ایدر سنده

خفاومت بدنيّه اون اڪثر بتله بوغار . متاومت بدنيّه ، ديورم ؟ ياوقسه ، ياخود آزاليرسه ايشته اووقت بزم مسلمان قاديئلري كبي مغلوب اولور .

نه دن مغلوب اولويور ؟ اونى بزم عادات و عنعناتمزده كنج قيزه ، ياخود كنج قادينه ياديعمز معامله لرده آراملى بزم . اونى باشقه بزمان مطالعه ايدرز . يالكنز بوراده شايان اهميت اولان نقطه يوزده تيمش بشنك مه امدكلرينى سويلديكم چوجقلك بر چوقلرى ده ايشته بوزواللى آنه چكلركمه لرني اميورلر . يعنى المزه كچدكجه همان كسدير مهيه اوغراشديعمز مهلر . ديمك كه اوراده كي كارلى ظن ايتديكمز مسئله بيله زيان مسئله سي اولويور .

اوندن صكره كان دورده يعنى بو صورتله آنه سنك خسته لغنى ياقالامايوب ، معده وباغرساق خسته لقلى دورى ده آشيران چوجقلك ده امراض ساربه وياخود عادي اولوم سيلرينى تشكيل ايدرلر . فرضا قزل ، قزاق ، ديفتري كبي خسته لقلك ده جهل مناسبتيله وقايه سزلكلر ، خسته لشمش ايسه چوجنى الله امانت ايديشلر ، حق ، بردوقتوره مراجعت ايدجك يره قرمشو قادينك ، ياخود قورشون دو كوجنك مهارتلىنه مراجعتلر عنغه ايجابى ، جهل محصولى اولقايه برابر چوجغه ده ضمناً عدم محبتة دلالت ايتزمى ؟ ياخود فضله توكل معنابى ويزلمزمى ؟ بولا قيدي ده عنغه ديسه ك بيله تخمىز بر عنغه اولدينى محققدر .

ذاتاً چوجق محبتى بر درجه به قدر عنغه حكايه سي اولدينى كبي ؟ درجه به قدر تعلم سخناك سيدر . فكر آيوكسلن كتلر چوجقلىنه ده از ياده مربوطيت كوشتيرلر . حالبوكه كوتلى بوومش چوجقنى شور . لكن كوچك ايكن جنت قوشى تلقى ايتنكدن عنغه ايجابى كندى آلاماز

وابوينك بولا قيديسي حكومتلى ده لا قيد اولغه سوق ايدن عاملردن لولمشدر ؛ چونكه خلا مملكتمزده سوت مسئله سي بر انضباط ، بر قانون ايله قيد ايديله رك خلقه او جوز وضاغلام سوت ويزلمسى تحت تأمينه آله ما مشدر . حالا ابوينك لا قيديسته ضميمه اولان چوجقلك فلا كتلرليك بزمهم عصرى اولان ورسماً متطلب اولدينى حالده هيتج او صورتله حكومتدن معامله كورمه ين دالاجى ، قيرابجى ، كلينجكجى ، قورشونجى والحاصل اوقوبوچى صنعتيله شفا صاناا كروهك فعاليتنه سد چكيلمه مش ، بالعكس رسماً حيقه قيجى اعلانلر ي كوزلر يمز او كنده ديرم لكده دكليدر ؟

بوتون بو مضر عنغلر ي نه ايله ازاله ايدم بيليزم ؟ بو كا ويري له جك جواب برنك كله در :

مکتب و تحصیل . مع مافیہ اونک نتیجہ لرینہ انتظاراً کویلی یی وخلقک صافدل کروهندم
قناعتلر حصوله کتیره بیله جک برواسطه ده کویله کیدن واعظ خواجه لر درکه جمعیت و حکومت
اونلری کوزلجه ایقاظ و تربیه ایدرسه کویلیده ییکی برطاقم حسلر او یاندیرته بیلیر .

دوقتور مدرس قدری راشد

تاریخی :

موصله سلجوقی والیرلی

۱ کربوغا

تورکملر اورته آسیادن چیقوب غرب طرفلرینه بالخاصه ایرانه ، عراقه ، قافقاسیا
وآنادولویه مهاجرت ایتدکلری ائناده الجزیره وموصل حوالیسینده اشغال ایتشلردی .
تورکمن مهاجرتنه استناد ایدرک دولت تأسیس ایدن سلجوقی عائله سی پک جزئی برزمان
ظرفنده بوتون آسیایه حاکم اولمشدی . سلطان ملکشاه چیندن عدنه واستانبول بوغازینه
قادار اولان مملک واسعه سنی اون ایکی ولایته تقسیم ایلمشدی . هر بری ، بیوک برر قراللی
آکدیران بو ولایتلره یا خاندان آل سلجوقدن بر شهزاده والی کوندربیلیر ، یاخودده
بو یوک اولوس وبوی بکلرندن اولوبده خاقان اعظمک اعتمادینی قازانمش اولان بر ذات تعیین
اولتوردی . ایشته موصل (الجزیره) دنیلن بو یوک برولابتک مرکز بولنیور واوزمان
هر بری برر بیوک شهر اولان جزیره بن عمر ، منصیین ، اربیل شهرلری بومرکزه تابع
اولوردی . بوندن ماعدا شهر زور ، حکاری ورحبه حوالیسینده بو ولایته ملحق بولنمقدمه
ایدیلر . هر ولایته طرف خاقانین والیر کوندرملک معتاد ایکن الجزیره ولایتی کافی السابق
(عقیل) خاندانی یدنده ائاقا قلمشدی .

سلطان اعظم ملکشاه وفات ایتدیکی وقت بو طرفدن اونک اوغوللری ، دیگر طرفدن
سلطان ویاملک عنوانیه برر ولایت والیدی اولان دیگر سلجوقی پرنسلی سلطان اعظم
اوله بیلیمک و دارالخلافه ناملرینه خطبه اوقوده بیلیمک اوزره مجادله یه کیریشیلروردی .

بو سبيله حکمدار مشروع اولان سلطان برکیاروقه قارشى عصيان ايديورلردى . از جمله آذربايجان والى و حکمدارى اولان (ملك اسماعيل بن ياقوتى السلاجوقى) ، خراسان حکمدارى (ارسلان ارغون بن آلب آرسلان) و شام حکمدارى (سلطان توتوش بن آلب آرسلان) دعوای سلطنتله خروج ايتملردى .

سلطان توتوش دمشقدن حرکت ايدهرك حلبه كلدى . حلب اميرى (آق سونقور) اورفه اميرى (بوزان) ، انطاكيه اميرى (ياغى سيان) و ديكر اميرلر مشارالیهك معبته التحاق ايتديلر . توتوش ، او زمان موصل حکمدارى بولنان ابراهيم بن قريش عقيلي به خبر كوندرهرك سلطان برکیاروقك خطبه سنى قطع و كندى نامه قرائت ايتديرمسنى امر ايتدى . ابراهيم بو امره اطاعت ايتديكسندن توتوش اونك اوزرينه يورودى و ابراهيمى ميدان حريده مغلوب و اعدام ايدهرك موصلى ضبط ايلدى . توتوش بعده سلطان برکیاروق اوزرينه يوروديسه ده ارکان معيتدن (آق سونقور) ايله (بوزان) كنديسندن آريله رق برکیاروقه التحاق ايتديلر .

توتوش بالضروره منهزما شامه عودت ايتدى . آق سونقور ايله بوزان اونى تعقيباً حلبه كلديلر . ۴۸۷ تاريخنده سلطان توتوش ايكنجى دفعه دمشقدن حرکت ايدهرك حلبه دوغرى يورودى . سلطان برکیاروق بونى ايشيدنجه پدرمعظمنك معيتنده بولنه رق شجاعت و بسالتيله اشهار ايتمش و بر جوق حربلره اشتراك ايدهرك بويوك اميرلر عدادينه كيرمش اولان (كربوغا) نى حلب واليسنه امداده كوندردى . كربوغا ، آق سونقور ، بوزان هر اوجى بللكده مدافعه يه حاضر لاندیلر سده مغلوب اولديلر . آق سونقور اسير اوله رق توتوشك امريله قتل ايدلدى . كربوغا ايله بوزان حلبه تحصن ايتديلر سده توتوش شهرى محاصره ايدهرك ضبط ايتدكدن سوكر ا بوزانى اعدام و كربوغانى حبس ايلدى .

توتوش بو مظهر يتدن سوكر ا ديار بكرى و بعده آذربايجانى استيلا و اصفهانه دخول ايدرك بوتون عراق عجمى ضبط ايدوب دارالخلافه اولان بغدادده نامه خطبه او قوتديرمه يه موفق اولديسه ده بالاخره سلطان برکیاروقله ايتديكى محاربه ده مقتول اولديغندن سلطنت عظمى ينه برکیاروق عهدسنده قالدى .

سلطان برکیاروق ، توتوشك يرينه شام حکمدارى اولان (رضوان بن توتوش) ك واليلكىنى تصديق ايدهرك پدرينك اولجه اسير و حبس ايتمش اولدينى (كربوغا) ايله قارداشى (آلتون تاش) ك تخليه سنى امر ايلدى . برکیاروق عينى زمانده (الجزيره) واليلكىنى (كربوغا) يه

ویرمنی و موصله کیمسنی اشعار الیشدی . امیر مشارالیه معینه بر چوق عسکر آلدرق برادرلیه برابر موصله بورودی . اثنای راهدم حران ، نصیبین شهرلرنی ضبط و نصیبین امیری (محمد بن مسلم العقیلی) بی اسیر ایتدکنن صوگرا تولدیردی . بعده موصل اوکنه واردرق (علی بن مسلم العقیلی) یه شهرک تسلیمنی تکلیف ایتدیدهده مومی الیه بونی رد ایتدیکندن حرباً ضبط ایتمکه قرار ویردی . برادری (آلتون تاش) ی شهرک شرقنده برادررق (باجلاق) قریهسنده قرارگاهنی قوردی و شهری محاصرهیه باشلادی . موصل ملکی (علی بن مسلم) جزیره بن عمر متصرفی بولنان امیرای سلجوقیهندن (جکرمش بک) ه خبر کوندردک استمداد ایتدی . (جکرمش) امداده حاضرلاندی و محاصرهیه رفع ایدهبلمک اوزره مقرامارتندن حرکت ایدهدرک موصل اوکلرینه قادر کلدی . فقط (آلتون تاش) ه مغلوب اولهرق رجعتدن باشقه چاره بولامادی ؛ جزیرهیه عودت ایتدیکی وقت خطاسنک نیوکلکنی آکلابرق استغفای قصور ایلدی و سلطان اعظمک والیسنه اطاعت ایتدی بروجیه عدایتدیکنی کربوغایه بیلدیردی ونی الحقیقه بوندن صوگرا بوتون قوتیله محاصرهیه یاردم ایتمکه باشلادی . محاصرلر ، براقچ دفعه شهره هجوم ایتدیلر سده محصورینک مدافعه شدیدهلرندن دولایی موفقیته قازانههدقلرندن اونلری آچقله تسلیمه مجبور ایتمک اوزره محاصرهیه تمیده قرار ویردیلر . موصل ملکی (علی) شهرک همه حال سقوط ایددجکنی آکلابرق کیجه لین برقایغه بیددی ودجله طریقله فرار ایتدی . اهالی شهری تسلیم ایتدیلر . موصل محاصرهیه دو قوز آی دوام ایتش و ۴۸۹ ذی القعدةسنده ضبط اولومشدی .

کربوغا شهره کیردکدن دارالامارهیه کلهدرک موصل ملوکنک خزینهلری و متروکاتی ضبط ایتدی . بو صبراده (کربوغا) ایله (آلتون تاش) شهر اهالیسنه قارشنی تعقیبه ایددجکلری خط حرکت خصوصنده حال اختلافده بولنیورلردی . آلتون تاش مقاومت کوستردکلرندن دولایی اونلری تأدیب و ماللرنی یغما ایتمک آرزو ایدیور ، دیکری ایسه عفو عمومی اعلان ایتدی تصور ایدیوردی . آلتون تاش اعیان و اشراف مملکتی حبس و ماللرنی مصادره ایتدکنن ماعدا شهری یغما ایتدیرمکه باشلادی .

کربوغا برادرینه براقچ دفعه اخطار ایتدیدهده او بونی اصفا ایتهدرک اولکی جرکتنده دوام ایتدی . اونک مقصدی عسکرلری اموال اهالی ایله اطماع ایددک کندینه جلب ایتلک و برادرینی طرد ایددک شهره منفرداً حاکم اولمقدی . بونی حس ایدن کربوغا شهرک

ضبطندن اوچ کون سوکرا (آلتون ناش) ی اعدام ایلدی و مستقلاً حاکم اولدی .
شهر اهاالینسه عفو عمومی اعلان ایدرک هر کسه حریتی بخش ایلدی .

کربوغا ، شجاع اولدیغی قادار خلوق ، منصف و عدل بر ذات اولدیغندن آز زماندم
بوتون اهاالینک حرمت و محبتی جلب ایلدی . امیرمشارالیه اردوسنک مهم بر قسمی موصله
یرلشدیردی و بو سنه دن اعتباراً بوراسی بر توزک بلده سی حافی آلدی . بالا آخره شهر
مذکورده توزک کثافتی کیتدیجه آردی و بک آز سوکرا خالص مخلص بر توزک مدینه سی اولدی .
(کربوغا) بر آی سوکرا (رجه) به کیده رک شهرک تسلیمنی طلب ایتدیسده رد
ایتدکارندن بالمحاصره ضبط و (عقیل) خاداسنه منسوب اولان امیرنی طرد ایدرک برسته
بر توزک قائم مقام اقامه ایلدکن سوکرا مقر ایالتنه عودت ایلدی .

(کربوغا) بعده بوتون الجزیره و ولایتی ملحقانسه کندی آدملرنی امیر تعیین ایتدی .
(امیر قفجاق) ی شهر زوره ، (امیر آرسلان ناش) ی سنجاره (جکر مش) ی جزیره به
تورکمن موسایی کیفه تعیین ایتدیکی کهی تصدیین ، مازدین ، اربل و دیگر مملکتلرده بر
امیر ارسال ایلدی .

کربوغا بوتون بو ولایتک حاکم مستقبلی اولوب بکریمی بی متجازر امیرک مافوقی ایدی
کندیسیده دوغریدن دوغری به سلطان اعظمه تابع بولتیوردی .

کربوغا ، بو ایشلرله مشغول ایکن آروپاده اهل صلیب اردولری تشکل ایدیور ،
ارض مقدسی قورنارمق و آنادولودن تورک لری توغمق اوزره بوتون آروپا سلاحه صاریلوردی .
اوزمان آنادولو حکمداری (سلطان قلیچ ارسلان اول) ایدی .

صلیلیرک ایلك فرقه سی آنادولویه کیردکن بر آز سوکرا تمامیه محو اولمشدی . ۸۰
سنه سنده یارم ملیونی متجاوز محاریدن ترکیب ایدن و بکریمی اوتوز برنسک قومانداسیندم
بولنان بو بوک خرستیان اردوسی آنادولویه کیرمش ایدی . سلطان اعظم بر کیاروق ممالک
واسعه سنده کی ملوک و امراسنه امرلر ویره رک بولنره قازشی حرکت ایتلرنی نئییه ایش
و آنادولو ، سوریه سلطانلریله موصل ملکینی مدافعه به مأمور ایتلشدی . صلیلیر قلیچ
ارسلانله بر جوق مجادله لرده بولمشلر و نهایت آنادولوی کچمکه موفق اولهرق انطاکیه او دنه
مواصلت ایتمشلر و شهر مذکوریه محاصره آلتنه آلمشردی . سلطان بر کیاروق ، (کربوغا) بی
انطاکیه نیک امدادینه کوندردی . مشارالیه عراق و الجزیره ده بولنان بوتون امرایی معین
آلتنده طوبلادکن سوکرا جسم بر اردو ایلد موصلدن حرکت ایتدی . شهر زوره ، سنجاره ،

جزیره بن عمر، حصن کیف امیرلی تحت امرنده ایدیلر. انهای راهده صمصات امیری (بلدق)، حران امیری (قراجه)، سروج امیری (بلك)، دیاربکر امیری (سقمان بن ارتق)، بیره جک امیری (پولاد) ودیگر امیرلر کنديسنه التحاق ایندیلر. بو تورک اردوسی اوزمان فرانقلرک یدینه کجمش بولنان اورفه اراضیسنی قرارگاه آنحاذ و بو شهری محاصره ایتدی. کر بوغا بورایی اوچ هفته قادر تضییق ایتدکدن سوکرا ضبط ایتمکدن فراغت وانطاکیهیه حرکت ایلدی. (سراج دابق) کلدیکی زمان، دو قوز آیدنبری صلییلر طرفندن تضییق اولنان، انطاکیه نیک سقوطنی خبر آلدی. مذکور اوواده برمدت بکله دی. یواننده شام قطعه سنده اجرای حکومت ایدن ملوک وامرا اردولر بله برلکده کله رک معیتنه التحاق ایتدیلر. دمشق مدکی (دقاق بن توتوش)، (انا بک طفتکین)، حصص امیری (جناح الدوله حسین) بو میانده ایدیلر. تورک اردوسنک مقرداری اوچ یوز بیکی تجاوز ایدوردی.

بر آز سوکرا سلطان قیلج ارسلان ده بر مقدار عسکرله امداده کلدی. تورک اردوسی داهای فضلّه قوتلندی. قوماندانلر مجلس حرب عقد ایدرک انطاکیه یی بالمحاصره استرداد ایتمک قرار و ردیلر. «کر بوغا» سلطان اعظم طرفندن بازر، قوماندان تعیین ایدلش اولدیغی جهتله اردوده کی سلاصین وملوک اونک امرینه تابع و لئورلدی.

بو بیوک اردو انطاکیه اوکنه، کله رک شهری محاصره آلتنه آلدی. هجوملر باشلادی، موفقیت تورکله توجه ایدیوردی. خرستیانلر پرنسپلردن بعضلری قورقورق شهردن قاچدیلر. دیکرلری هر درلو فلاکتی کوزه آلدیره رق مدافعه ده دوام ایتدیلر. محصورین آراسنده قیتلق باش کوستردی. خرستیانلر (پهرلر میت) ی (کر بوغا) نیک نزدینه کوندره رک امان طلب ایتدیلر. فقط مشارالیه بو طلبی رد ایدرک بلا قید و شرط تسلیم اولملرینی تکلیف ایتدی. خرستیانلر عمومی بر یأس و نومیدی ایچنده ایکن (سن ارتلی) آدی راهبک حضرت عیسی نیک وجودینه دکش بر مزراق دمیرینی کشف ایتمی کندیلرینه یکیدن قوت و بردی. اهل صلیب رؤسای خروچ حرکتی یامغه حاضر لاندیلر.

(کر بوغا) بهادر و شجیع اولقله برابر متعظم و متکبر بر کیمسه ایدی. محضا خرستیانلره قارشی جهاد ایتک ایچون کلش و سلطان اعظمک امرینه امتثال ایتش اولوق ایچون کنديسنک قومانداسی آلتنه کیرمش اولان ملوک وامرایه تحکم ایتمک باشلامشدی. انطاکیه یی ضبط ایدر ایتمز بوتون شام قطعه سنک والی عمومیلکینک کنديسنه توجیهی

سلطان بركيا روقك مواعيدندن اولديغى سولشدى . بو سوزدن شام ملوك وامراسى
توخش ايدرك ايلك فرصته كندى . مملكىتىنه كىتمه يه حاضر لاندىلر .

حلب حكمدارى (ملك رضوان) ، دمشق حكمدارى (دقاق) ك يوك برادرى
ورقى ايدى . (دقاق) ايكى سنه اول (دمشق) ي اونك يندن ضبط ايدرك حاكم
اولمشدى . رضوان بورايى استرداد ايتك املنده ايدى ؛ بونك ايجون (كربوغا) يه
قاصدلى ارسال ايدرك ، محاربه يى بىتيرير بىتيرمز متفقاً دمشق يورومكى تكليف ايدىوردى .
(ملك رضوان) نك مکتوبنك مآله كسب وقوف ايدن دقاق ، بر آرزو كرا كندىنى
حكومتدن محروم ايتمكه حاضر لانا (كربوغا) نك موقىيى ايستمه مكمه باشلادى .

اسلام اردوسى آره سنده بو قبيل تفرقه لر باش كوسترمكده ايكن خرىستانلر بالعمكس
متحداً حركت ايدىوردى . صلبيلر شهردن چيقمغه و چاريشمغه قرار وىردىلر . اول
خرانسزلر شهردن چيقدىلر . بعده ديكر ملنلره منسوب اولان فرقه لر بر بر سورك
طيشنه چيقدىلر و منتظم بر حالده اوله رق تورك اردوسنك مركزىنى اشغال ايدن كربوغانك
خرقسى اوزرىنه يورودىلر . محاربه شدت كسب ايتدىكى بر صيراده طفتىكىن ايله دقاق
و ديكر امرا معتبرلره برلكده فراده باشلادىلر بو حال عمومى انهمزه باعث اولدى .
يوصويه كيرمش اولان (سقمان بن ارتق) ايله (حسين بن ايتكىن) خرىستانلر ك اوزرىنه
آتلدىلر . كربوغا سل سيف ايدرك بالذات حربيه باشلادىسه ده صلبيلر ك جناحلردن كچرك
مركزده كندىنى احاطيه تشبث ايتكارىنى كوردى و قرارگاهى اولدينى كى بر اهرق
خراده باشلادى . بو ائاده سلطان قلىچ ارسلان انطاكيه ايله دكز طرفنده اخذ موقع
ايتمش بولئوردى .

باش قوماندان قرازاكهنده كى قارىشقىلنى كورور كورمز تحت امرنده بولنان آنادولو
عسكرلرله هجوم ايتدى . قلىچ ارسلان غايت چوق مقدارده اوق آندىردقن صوكر اقليچ
و كرزا ايله مقابله نده بولنان بوئمونه و نورمانلره تعرض ايتدى . بوئمون بو هجومك
شدنه طيانه ميارقى فرار ايتدىسه ده غودفروا ايله تانغره د اونك امدايه قوشه رق اردوسنى
تقويه ايتدىلر . آنادولو اردوسى مدهش بر فائىت عسكريه قارشىسنده قالدىغندن رجعت
مجبور اولدى .

كربوغانك اداره سزلكى يوزندن بو محاربه غائب اولمش بو مغلوبىت ايكى عصر
سوريه يى خرىستانلر ك اشغاله براقشدى .

کربوغا، سلطان اعظم برکیاروق نظرندۀ اعتبارینی غائب ایتمشدی. بتون ارکان دولت بو مغلوبیتک مسؤولیتی اوکا عطف ایتمشردی. موصل حکمداری، سلطانک کندیسینی عزل و تجزیه ایدمکنی آکلادی و سرکذشت آرقه سندن قوشمه یه باشلادی؛ ۴۹۲ دە سلطان برکیاروق برادرلی (غیاث الدین محمد طیار) - که آذربایجان و ازان حکمداری ایدی - ارکان معیتک تشویقیله عصیان ایدمک اعلان سلطنت ایلدی. برکیاروقک خشمندن قورقمقده اولان (کربوغا) معیتندۀ کی امیرلردن (جکرمش) ایله برلکده اوکا عرض تابعیت ایلدی. فقط ابرتسی سنه سلطان برکیاروقک عفوینه اوغرایه رق تکرار اونک امری آلتنه کیردی. کربوغا، ایکی قارداش آرمنده تحدث ایدن محاربه لریک اکثرینسده بولندی ۴۹۳ دە همدانده (سپیدروز) اوکنده کی محاربه ده سلطان برکیاروقک صول جناح قوماندانی ایدی. بو وقعه ده کربوغانک هزیمتی یوزندن برکیاروق مغلوب اولمشدی. ۴۹۴ دە برکیاروق همدانده محمدی مغلوب ایلدی بتون عراق عجمی ضبط ایلدی. (ری) شهرینه واصل اولدینی وقت اوتیه بری یه داغیلیمش امرا و عساکر مشارالیهک معیته طوبالانمایه باشلادیلر. کربوغا ده بو میانه ایدی. ۴۹۵ دە سلطان، کربوغانی آذربایجان ده حکمدار بولنان (ملک مودود سلجوقی) نی تأدیه کوندردی.

کربوغا آذربایجانده کیرمک ملک مودوسی منهزم ایلدی و خطمه مذکورده نیک اکثرینسی ضبط ایلدی. (خوی) قصبه سنه موصلت ایتدیکی زمان خسته لاندی. و بر قاج کون صوکرآ خسته لنی آغیرلاشدی. معیتده بولنان تورک بکلرینی و از جمله (خمارتکین نوغلی صباوه) ایله (سونقورجه) نی نزدیکه جلب ایدمک و صیتلرده بولندی و برینه (سونقورجه) نی توکیل ایتدیکنی بیله ایددی. عسکر لرینه ده اوکا اطاعت ایتلرینی امر ایدمک اونلردن سوز آلدی. پک آز صوکرآ کندیسینی وفات ایلدی. خسته لنی اون اوچ کون سورمش ایلدی. (خوی) بلده سنه درت فرسخ مسافده وفات ایتمش و کفن بولونامادینی ایچون جسده بر خر قبه صاریله رق قصبه یه کتیریلوب طوبراغه کوملمشیدی. عسکری و امراسی مشارالیه ایچون ماتم اجرا ایتمشلر و سلطان اعظمه اخبار کیفیت ایتمشلردی. (سونقورجه) شخصنک مقامنه قائم اوله رق اردونک قومانداسینی درعه ده ایلدی. موصله توجه ایدمک شهره داخل اولدی. و کربوغانک وظیفه سیله موظف اوله رق سلطانن منشور طلب ایلدی. کربوغا، سلطان ملک شاه امراسندن اولوب شجاعت و بیالتیه تمیز ایتمش و بر جوق امارتلرده استخدام ایدمک حسن خدمتی کورلدکن صوکرآ کندیسینه (قوام الدوله)

لقبی ویرلمشدی . سلطان برکیاروق بدرینک پک زیاده سودیکی بوامیره داها بیوک موقعلر ورتبهرلر توجیه ایتدی . اک معمور ولایتلردن بری اولان الجزیری اوکا ویردیکی کبی (بکیر بکیک) یدده اوندن باشقه سنه لایق کورمه دی . حتی ورن سلاطین وملوک و امرایی اهل صلیب حربنه مأمور ایتدیکی زمان میشارالهی هپسنه آمر وباش قوماندان نصب ایتدی . انطاکیده انهمزایندن صوگرا بکیر بکیک کندیسندن آلهرق باشقه سنه ویرلیدی فقط ینه موصل وایلکی اوزرنده ایقا ایلدی .

• میشارالیه ملیشاهک اسفار عظیمه سنه اشتراک ایلش ، برچوق بیوک حربلرده موفقیت کوسترمش و فوق العاده شهرت قازانمشدی . انطاکیه هزیمتی اونک بوشهرتی اونوتدی . موصلده وایلکی انساننده شهرک تعمیرینه همت ایلش ، اهلینک جاب قلوبنه چالشمش ، عدالت ومرتله حرمت عمومیه یی قازانمشدی .

[مأخذلر . — ابن الاثیر : الکامل جلد ۱۰ ، تاریخ اتابکان موصل . ابن شداد : تاریخ حلب . امیر بیبرس : زبدة الفکره . میشو : اهل صلیب تاریخی]

البتانی مکرمه خلیل

فلسفه :

اسلام فیلسوفلری

— ۱ —

عالم اسلامده ظهور ایدن فلسفی جریانلر مأمون دورندن باشلا یارق بالخاصه بشنجی و آلتنجی عصرده اکتساب کمال ایتمشدی . بونلردن — اکر تصوفی رکلامی سیستملری خارج عد ایدرسک — باشلیجه ایکی بیوک جریانک « مشائیه » و « اشراقیه » سیستملرینک فارشی قارشیه ایلدی .

مشائیه (péripatéticien) فلسفه سی ؛ ارسطو مکتب فلسفینک دوغریدن دوغری به تمادیسندن عبارتدر . شوقدرکه بوتامدی شرقک دوشونجه لرله سوسلی ، اسلام کسوه سی آلتنده ، اسلام چشینیسی وشرق جرارتی ایله طراوتی آرتدیران شرقلی بر تمادیدر . بوسلکده ارسطو فلسفه سینده بولونمایان عقول و افلاک نظریه لر کی بعض جهتلر علاوه

ایدلش اولسنه رغماً ینه ارسطونک منطقی ، متودی و آرسطونک پرنسیپلری اساس انخاذا ایدلشد. و بو پرنسیپلره درکه مشائیه فیلسوفلری کندیلرینی مستقل بر زمره عد ایتشلرد. بو فیلسوفلر بر طرفدن مثلاً « عالم قدیمدر » « واحدن آنحق واحد صادر اولور » « علتک بولوندیغی رده معلولک تحققی ضروریدر » « افلاک خرق و التیام قبول ایتمز » کبی بر طاقم مبدأرایه کلامیه مسلکنه فارشی اخذ موقع ایتدکری کبی دیگر طرفدن « عالم عناصرده متصرف عقل عاشردر » « حقایق اشیا عقل و نظر ایله بیلنیر » « جسمک ماهیتی ماده اولی ایله صورت جسمیه دن عبارتدر » « بوعالمک فوقده عالم نور و یا عالم مثال ادعای باطلدر » الخ کبی بر طاقم اساسارلده اشراقیه سیستمین آریلر لر .

الکندی ایله باشلایان بومسلك فلسفی فارابی وان-ینا ایله الکیوکسک درجه سنه واصل اولش و ابن رشد ایله آوروپا یه طایفه مشدر .

بونلره مقابل اولان اشراقیه (Illuminisme) فلسفه سی مبدائی کشف و الهامدن ، حدس و وجدانن آلاق عالمی نوردن عبارت کورمکه و حقایق اشیا یی نورایه مثال ایله ایضاح ایتمکه چالیشیرلر .

بونلر فلسفه نقطه نظرندن بر جوق جهته مشائیه ایله برلشهرک کلامیه یه فارشی رجبه تشکیل ایتدکری حالده و منطق متود اعتباریله بسبتون مشائیه دن آریلر لر مشائیه دن آریلر قلمی نقطه لرده متصوفه ایله برلشدکری حالده متصوفه دن آریلر قلمی نقطه لرده مشائیه ایله برلشیرلر . بومسلك ، ارسطودن زیاده افلاطونک مسلک فلسفینه یاقینلاشدیغی کبی ظهور، رجوع و تجلی نظریه لرده منابغی اسکندرانیه (Néo-platonisme) مدرسه سنن آلیر؛ نور و ظلمت ، خیر و شر مسئله لرده زردشک تأثیری آلتده در . بتون بونلره برابر بومسلك منتسبلری سیستمینه خصوصی بر فقتان ، اسلامی بر تاج کیدر مشلر و سببر فلسفیلرینه محیطک جاذبه سی ، اقلیمک حرارتی تمامیه عکس ایتدیر مشدر لر .

بونلر ، مشائیه فیلسوفلری کبی مسلک ایچنده کندی شخصیتلرینی غایب ایتش دکل بالعکس هر بری بداعی (Original) خصوصیتی هر نقطه ده محافظه ایتشلردر بونک ایچوندرکه بو فیلسوفلر اشراقیه نامیه بر زمره عد ایدلکری حالده بونلرک کیملردن عبارت اولدقلمی موضوع بحث اولنجه مسلک لرنده کی خصوصیت دولایسیله تعیین اسامی مشکلشمشدر . بدرالدین سیایونک بو زمره دن عد ایدیلوب ایدله مه سنده کی اختلاف نظر بو نقطه دن متولددر

محمی الدین عربی بی بونلردن عد ایتمکده کی خطانک منبیه ده ینه بو نقطه در بوایکی خطانک دها بیوکی ده مولانای بو زمره دن عد ایتمکدر .

بو فلسفه نک عالم اسلامده یکانه نمثلی وایک مجددی شیخ سهروردی واک زیاده علاقه کوسترنی شمس الدین شهرزوری در . علامه قطب شیرازی ، محقق جلال الدین دوانی و نهایت منلا قناری بو زمره یه منسوبدرلر اندلسده یتشه ن ابن سبعین ایله ابن طفیلک آنارنده اشراقیه به دوغری درین برتمایل کورولمکده در .

صوک زمانلرده بزده اسلام فلسفه سنه دوغری صمیمی رمیل اوایندی برچوق ذوات محترمه بیوک برعزم ، یوکسک برعشق ایله بوخزان فلسفه به دالدیلر وزه چوق فأنده بخش جواهر علمیه چیقاردیلر متکلمین حقنده مستقلاً اوغراشانلر ، مشائیه فیلسوفلرینی برر برر تدقیق ایدنلر ، تصوفه و بعض متصوفه به دائر اثر یازانلر کورولدی (بالخاصه استادیمز ایزمیرلی اسماعیل حتی وشمس الدین بکگر چوق نافع مقاله لر و اثرلر نشر ایتدیلر) فقط یالکز اشراقیه فلسفه سنه تماس ایدنلر کورولدی حالبوکه بو فلسفه دیگر لرندن دها جاذبه دار دها قیمتی وتمامیله اوریزینال در چونکه بو بر باقیشده جوشقون بر متصوف روحنی آکدیریورر ، بر باقیشده درین بر فیلسوف ذهنیتی عکس ایتدیریورر . انسانی کاه نوردن عالمره یوکسکلیتیر و سرمست حظوظ کنندی وارلغندن رنشته دیگر حس ایتدیرر ، لاهوتی ونوراور برحیانه مظهر ایدر ، کاه بی پایان فلسفه انکی نلرینه ایندیرر وینه برعشق ونشود کوبورن نظریات ایله سعادتلر یشادیر و قدسی ایشقلرله خیر اعلی به ایریشدیرر . بو جاذبه و بو نشله سیله بومسک ، ارباب تدقیق چوق علاقه دار ایدر . شو طالده خزینه اشراقک طلسملی یوزندن دوواغنی آحق لازمدی . . ایشته بو ستونلرده بو بوشلغی بر درجه به قدر تلافی ایتمک چالیشه جغز .

فقط اعتراف ایدلم که بو ایشده کی مشکلاتی استصغار ایدنلردن دکاز فلسفه اشراقیه بی تمامیله احاطه ایدوبده بر بتون حالنده مطالعه ایچون ، مبدألرندن باشلا یازق فلسفی سیرینی ، تکونی تکاملنی وواصل اولدینی نتیجه لر ی تام بر سیستم حالنده وبتون خصوصیتلرینی چیزه رک ترسیم ایتمک و بر فیلسوف حیاتی کبی اله آووجه صیناجق صورتده اورته به آتمق ایچون کافی تریبه فلسفه به مالک دکاز بونکله برابر شیمدی به قدر تدقیق و تحریر ایدیلن مسککزر دها ساده و دها عقلی اولدقلره حالده ینه شویله بر بتون حالنده میدانه قولله دی ، مشائیه نک بر چوق فیلسوفلری یازلدی فقط فیلسوفک نردن

باشلا یوب ناصل بریول تعقیب ایستیکی خصوصی فکرلری وزدییه وارذینی کذاهازیکی اساسلردن باشلادینی وبتون نظریه لرك او اساسلردن ناصل حرکت وناصل قرار قیلدینی درلی تطوبلی بریستم حالتده کوسترلمدی ، خلاصه اصول دائره سنده وعلمی بر تدقیق محصولی اولوق ارزوسیه یازیلان یازیلرده بر جوق نافع معلومات بولونماسنه زغماً فیلسوفی بولوق ممکن اولدی . هله تصوفه و مثلاً محی الدین عربییه دائر یازیلان یازیلر مع الاسف بسبتون مسلکی تربیه خارجنده قالدی وکولونج بر وضعیته دوشدی . ره قلام ماهیتده اولان شو صوکنجیلری بر طرف ایدلم . علمی بوغایه ایله یازیلانلرده دخی بر تمامیت و مکملیت کورونمورسه بزدن بونک فضلہ سی بالطبع طلب ایدلیه جک و موضوعمزک غرابت و مغلقیتی ده نظر دفته آله جقدر ایشته فلسفه اشراقیه یی تدقیق ایتمک ایچون بزه جسارت بخش اولان قطعلر بونلردر .

بز فلسفه اشراقیه تدقیقنه شیخ شهاب الدین سهروردی یی تدقیق ایله باشلا یا جغزه . چونکه بر مسلك فلسفی یی تدقیق آنجق اونک ممثلری برر برر مطالعه ایله ممکندر . شیمدی یه قدر دوغریدن دوغری یه مسلكلر حقنده یاییلان تدقیقلرک موقیتسزلیکی بوجهتک اھمال ایدلمش اولماسندن نشئت ایتمکده در . کرجه اسلام عالمده ییتشن علمانک چوغنی کندی شخصیتی مسلکده فدا ایتمشدر لکن اختلاف بونلری برر برر آراشدیرمق وظیفه سی ایله مکلفدر . بو موضوع اطرافده چایشمق آرزوسنده اولانلرک شو مشکل یولده عزم ایله یوزومه سی لازمدر ایلریده اصولی بره فلاسفه اسلامیہ تاریخی ، یازمق امکانی بوضورتله حاضر لامش اولاجقدر .

قارئین گرامه شو جهتی ده عرض ایدلم که بوستونلرده دائماً اوریزینال موضوعلره تماس ایدم جکیز . فلسفه اشراقیه یی تمیل ایدن بونک فیلسوف سهروردی و عالم اسلامده تألیف ایستیکی اخلاق کتابی ایله شرق فلسفه سندریکی بر چیغیر آجان نصیر طومی ، و اشراقیه دن اولوق اعتباریله اخلاق جلالی صاحبی محقق دوانی و حتی ممکن اولورسه شمس الدین شهرزوری وابن سبعین بوجه دندرلر بونلرک شخصیتی و فلسفه سی یازیلیرکن قارئلریمیزی داها زیاده علاقه دارایتمک ایچون زمانلریک اجتماعی تربیوی و سیاسی فکرلری ممکن اولدینی قدر کوستریله جک و هر برینک حیاتی آروجه تدقیق ایدیله جکدر .

سهروردی [۱]

شیخ سهروردی تاریخده شیخ مقتول ویا شهاب الدین مقتول ناملریله معروفدر. اسم وکنیه سی یحیی بن حبش بن امیرک درلقبی ده ابولفتوح شهاب الدین در علامه قطب شیرازی شیخ سهروردینک حکمة الاشراق نامنده کی اثر قیمتدارینی شرح ایدرکن کتابک باش طرفنده شیخک اسمنی عمر بن محمد اولوق اوزره قید ایتمشدر .

شمس الدین شهرزوری تاریخ فلسفه سنده (فاح کتبخانه سی نومرو ۴۵۱۶) شویله ندییور. (الحکیم الربانی المعظم والفیلسوف المکرم الشیخ الربانی والمتأله الروحانی العالم العامل بالفاضل الکامل شهاب المله الخوق والدين المطلاع على اسرار الالهيه الراقی الی العوالم النوریه ابوالفتوح یحیی بن امیرکان السهروردی روح الله رسمه وقدس نفسه وحیدالاعصار وفریدالدهور الخ . ابن خلکان وفيات الاعیانه « ابوالفتوح یحیی بن حبش بن امیرک الملقب بشهاب الدین سهرودی الحکیم المقتول » دیدکدن سوکرا « بعضیاری ده شیخک اسمنی احمد بعضیاری ده ابوالفتوح دردییدلر. العیاس احمد بن ابی اصیبه الحرزجی طبقات الاطباءه اسمنک عمر اولدیغنی قید ایدیور فقط دوغریسی بنم ایلك ذکر ایتدیکیمدر . دییور .

ونقی الحقیقه ابن خلکان حقلیدر - لچوق تاریخلرنده مشارالیهک نامی دائماً یحیی بن حبش دییه کچدیکی کی بر جوق آئارده کندیسه یحیی بن حبش دییه خطاب ایدلمشدر نفخات و تاریخ یافنی کی آئارده بونی تأیید ایتمکده در . یالکنز علامه یه بر آز کوجمنکه حقمز وار عالم اسلامده نقدالرجال، طبقات و تراجم احوال علملرینه چوق اهمیت ویرلدیکی خالده او، تدقیق ایتدیکی بر مؤلف حقنده بو درجه لایقده قالماملی ایدی. شهرزوری ده یرستش ایتدیکی افندیسنک اسمنی کوزلجه او کرغلی دکللی ایدی ابن ابی اصیبه یه ککنجه اونک قیمتدار آترینک اهمیت تاریخیه سی اوزرنده بو خطا حقیقه بر سیاه نقطه تشکیل ایدر باخصوص ابن ابی اصیبه شیخک بر جوق طلبه سی ایله کوروشدیکنی بر جوق وقایعی طلبه سی آغزندن نقل ایتدیکنی قید ایدیور .

مشارالیهک تاریخ ولادتی آئارندن چیقارمق مجبوریتده یز . ذیرا مناسع تاریخیه لاولقدر مختلف درکه بوراده محاکمه ایدلمه سی جان صیقا جقدر . شیخ ، حکمة الاشراقنی ۵۸۲ تاریخنده تألیف ایتدیکنی کتابک صوکنده قید ایدیور مطارحات نامنده کی اثرک باش

طرفنده اترك حكمة الاشرافدن صوكرآ تأليف ايدليكي يازلديني حالده صوكننده « سنم اوتوزه ياقلاشيورده... » دييور مطارحات كي معظم بر شاه اترك بر سنه ظرفنده يازماسنه امكان بوق ايسهده نوظلريني اولدن حاضرلامش اولماسي احتمالنه بناء بوني قبول ايدلم شو حالده حكمة الاشراف اكمال اينديكي زمان ۲۹ ياشنه ياقلاشمش اولور و بو تقديرده تاريخ تولدينك شهيدن آزاده اولارق ۵۵۳ اولديني كورولور .

مشاراليه ايلريده تحقيق ايديلهجي وجهله ۵۸۶ ده قتل ايدليكنندن عمرينك ۳۳ سنه اولديغنه هيچ شهبه يوقدربوكا رغماهان بتون مورخر شيعخك ۳۶ ياشنده قتل ايدليكي قيديدر لر برايكي سي ۳۸ و برايكي سي داهامشلي اولديغني سويلمكده در لر كه بونر شهروردينك دهاسني اولدين فضله آتارين بوي كوچك ياشه صيفدي رامامقندن متولددر . حق شهرزوري ايچون شيعخك ۳۳ ياشنده وفاتي روايي تدقيق اتميوبده آلاي ايله ذكر ايديشي جدا مناسازدر . هله شمس الدين سامي بلك شهروردي ۵۴۹ ده دوغمشدر ديمسي بستون عندي بر حسابدر .

شيخ ، شهرورده دنيايه كمشدر . بو شهر آذربايجان حدودي داخلنده بر بلده در . اليوم سلطانيه ناميله معروف شهرك ياشنده بر ناحيه حالنده در [۱] اولجه بو شهر اهالينك چوغني كوردلردن عبارت ايدى [۲] ايلك استيلا دورنده عربلردن بعض عائله لرده بوشهرده قالمشلردن اولدن صوكرآ مختلف تورك حكومتلرينك اداره سنه كچمشدر شيخ شهروردينك آذري تورككردن اولماسي الك قوي بر احتمال اولمق اوزره موضوع بحث اولاييلير چونكه عرب و كورد اولماديغنه آتارنده قريشدر واردر فارسيلر ايسه او منطقهده نادر ايديلر . عربلردن بوشهرده اقامت ايدنلر ايچنده ابوبكر الصديق سلاله سندن شيخ الاسلام ابوالنجيب عبدالقاهر بن عبدالله بن محمد ايله برادر زاده سي شهاب الدين ابو حفص عمر بن محمد السهروردي اجله علمادن ورؤساي متصوفدن در لر .

[۱] بو معلوماتي بزه جهانما ويريور . سلطان عمادالدينك تويم اليلداني ، ابن حونل ولباب هين مطالعه در بونر شهروردي زنجان ياشنده و زنجاني اذربايجان داخلنده كوستر لر اوضح المسالك زنجان جبلك (عراق عجم) ك شمالنده اولديغني و شهرورديك جبلده بر كوچوك قصبه اولديغني قيد ايدسيور . عراق عجم تبيرينك ياكلش و محدث اولديغني دوغريسي جبل اولديغني ياقوت حموي اخططار ايتكمده و بوقطه نك عراق ايله هيچ مناسبت اولماديغني قيد ايتكمده در .

[۲] اوضح المسالك في معرفة الممالك كوردلر ك چوق اولديغني معجم اليلدان ايسه اورالده توركك يرجوق جولانلر يايديغني قيد ايتكمده در لر .